

L 4

త్రం.

మహాశూరపుర్యాం భక్తినిరసవనామాంతం

సత్రశాలాస్థితశారదావిలాపాభ్య

సంస్కృతిపాతశాలాధ్యక్షుణా

మణ్డికత్ రామశాస్త్రిశా

విరచితా

మేషూర్.

విద్యారంభశ్రీమద్రాశాలామాం,

మూర్తిశావ.

1888

All Rights Reserved

ఎం.ఎస్.ప్రకాశమాలయం - కలకత్తా

శ్రీ ర మ.

సంస్కృతకథానాటకాః.

మహాభారతపురాణం భక్తివరసచ్చనామకం

నాటకశాలాస్థితకారణావిలాసాః

సంస్కృతపాఠశాలాధ్యక్షైః

మల్లకల్ రామశాస్త్రిణా

విరచితాః.

ప్రేమాత్మ

విద్యావరప్రేమాత్మశాలాయాం,

మండ్రి నామ.

1888

All Rights Reserved.

సకలస్వకమూల్యం = కల్యాణయః.

శారదా శారదా మౌఘజవదనావదనామృజే ।
 సర్వదా సర్వదా స్తాకంసన్నిధింసన్నిధింక్రియాత్ ॥

౧౧ మల్లికార్జున సేవ, సంస్కృత గాథాపాఠా
(నివహిత జిహ్వా ధారిణిబలాత్కృత)

౩౧/౦౩ ముద్రాపాఠశాల కర్తృ

~~మొదటి పుస్తకం~~ ౦౦౪

కథ.

- ౧ పండితస్య తత్పుత్రయోశ్చకథా.
- ౨ ద్వయోర్బాలయోశ్చుతతరోశ్చకథా.
- ౩ బాలానాంభేకానాంచకథా.
- ౪ అన్యతవాదిబాలకస్యకథా.
- ౫ ద్వయోర్బాలయోర్వనపాలకస్యచకథా.
- ౬ మనుష్యవృత్తికయోగకథా.
- ౭ శూద్రస్యతన్నీలశునకస్యచకథా.
- ౮ దుష్ప్రభుకవీశ్వరయోగకథా.
- ౯ రాజనిమ్బబీజయోగకథా.
- ౧౦ కపితత్ప్రతిబిమ్బయోగకథా.
- ౧౧ శూద్రస్య తన్నహిష్యాశ్చకథా.
- ౧౨ వ్యాఘ్రస్యవనమృగాణాంచకథా.
- ౧౩ కాష్ఠవిక్రయిణస్తిం త్రిణీతరోశ్చకథా.
- ౧౪ బోధకస్య విద్యాభిలాషిజాలస్యచకథా.
- ౧౫ జనాధిపతజ్ఞోతపికయోగకథా.
- ౧౬ మూఢకుశలయోగకథా.
- ౧౭ రజకతద్రాసభయోగకథా.
- ౧౮ మార్జాలజమ్బుకయోగకథా.

- ౧౯ బాలతస్కరయోగకథా.
- ౨౦ వ్యాఘ్రకాకకథా.
- ౨౧ పశాణప్రభుతలైసవకయోగకథా.
- ౨౨ శూద్రస్య తద్వానరాజయోశ్చకథా.
- ౨౩ తురుష్కప్రాడ్వివాకయోగకథా.
- ౨౪ శూద్రీనకులయోగకథా.
- ౨౫ రాజ్యస్తద్భుత్తస్యచకథా.
- ౨౬ బ్రాహ్మణవ్యాఘ్రయోగకథా.
- ౨౭ శుకవానరకథా.
- ౨౮ తెన్నాలరామకృష్ణకృతచారవంచనకథా.
- ౨౯ మహమ్మత్సుల్తానస్తంత్రీణశ్చకథా.
- ౩౦ సిహాస్యఅన్యమృగాణాంచకథా.
- ౩౧ బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణపుత్రయోగకథా.
- ౩౨ రాజ్యస్తదాశ్రితయోర్బ్రాహ్మణతురుష్కయోశ్చకథా.
- ౩౩ దరిద్రబ్రాహ్మణకథా.
- ౩౪ రుగ్గబధిరయోగకథా.
- ౩౫ పరోత్కషానసహిష్టుబ్రాహ్మణకథా.
- ౩౬ విధవాప్రాడ్వివాకయోగకథా.
- ౩౭ వణిజస్తద్భుత్తస్యచకథా.
- ౩౮ రాజరజకయోగకథా.

౩౯ కాకహంసయోగకథా.

౪౦ ద్వయోగకువిందయోగకథా.

౪౧ వృద్ధాయాగపారాణాంచకథా.

౪౨ గృహస్థస్యాతిథేశ్చకథా.

౪౩ ద్వయోర్వణిజౌర్నాయాధిపతేశ్చకథా.

౪౪ సహందరయోగపలికాన్యఃప్రాడ్వివాకస్యచ
కథా.

౪౫ కృపణయోగకథా.

౪౬ రాజస్తతుమాత్రయస్యచకథా.

౪౭ రజకరాసభయోశ్శునకస్యచకథా.

౪౮ రాజ్ఞఃకీర్తికామతత్పుత్రస్యచకథా.

౪౯ రాజతాపసయోగకథా.

౫౦ రాజమల్లయోగకథా.

౫౧ అధీశ్వరస్య తత్పామంతసచివయోశ్చకథా.

౫౨ కాకమయూరకథా.

౫౩ తెన్నాలరామకృష్ణస్య రజకస్యచకథా.

౫౪ శూద్రైర్వందితబ్రాహ్మణకథా.

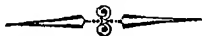
౫౫ పరస్పరవంచితయోఃశూద్రయోగకథా.

౫౬ బకమణ్యయోగకథా.

౫౭ బ్రాహ్మణస్యవ్యాఘ్రహరిణానాంచకథా.

౫౮ తెన్నాలరామకృష్ణస్యరాజసేవకయోశ్చకథా

- ౫౯ గజగోమాయకథా.
- ౬౦ మత్స్యత్రయకథా.
- ౬౧ అవగ్రహ గ్రస్తబకమీనకథా.
- ౬౨ వణిక్పుత్రకథా.
- ౬౩ పృథగధ్యాపితశుకశాబకయోగకథా.
- ౬౪ రాజ్యస్తదాస్తపండితస్యచకథా.
- ౬౫ పరాజితరాజతన్త్రంత్రిణోగకథా.
- ౬౬ హంసబకయోగకథా.
- ౬౭ జమ్బుకకుకుటయోగకథా.
- ౬౮ తేన్నాలరామకృష్ణస్యబ్రాహ్మణానాంచకథా.
- ౬౯ తేన్నాలరామకృష్ణస్యరాజదౌవారికాణాంచ
కథా.
- ౭౦ రజకీగాయకయోగకథా.

శ్రీమత్తపీమండలమండనాయనానెఁజ్ఞానక
 ణ్ణాటదేశే కథానస్తతిరియం కణ్ణాటభాషాత్మనా లి
 ఖితైవాసీత్. తత్ర కథాస్సర్వాస్సరసా నీతిబోధ
 కాశ్చ సస్పృశ్యైః. సంస్కృతవాక్యగ్రంథేషు కాద
 మ్భూర్యాచ్యున్యగ్రంథసత్వేపి ఏవం నీతిబోధకన్య సులభ
 మార్గేణ వ్యుత్పాదకస్యచ కస్యాపి వాక్యగ్రంథస్యా
 భావాదయమేవ గ్రంథస్సంస్కృతభాషయాపి నిరూ
 పితశ్చైదీర్వాణభాషావ్యుత్పత్తునాం బాలానాం
 బాలికానాంచ బహుశః పదపరిచయసుఖబోధన
 మానసోల్లాసనాచిద్వారా స్వయమత్యంతోపయో
 గీస్యాదిత్యాలాచ్య శ్రీమద్భిర్విద్యాభివృద్ధైకబద్ధా
 దైర్ఘ్యశ్రీమత్తపీరాజాస్థానే దర్బార్ భక్షిత్యధికా
 రపదమానెదివద్భిరమ్బిల్ నరసింహైయ్యగౌర్యే
 శ్రీమద్భిః వి.యే. మల్లారిరామైశ్చ పెరితోహం
 తత్ప్రేరణానుసారేణ ప్రాథతరాన్ప్రయోగాన్ని
 హాయ సులభమార్గేణైవం గ్రంథమలిఖం. తత్ర
 తత్ర కథానుగుణ్యేన కశ్చిత్కశ్చిద్విశేషనన్దర్శో
 ప్యలేఖ. కాసాంచితకథానాముపరిభాగే తదనురూ

పాన్వాగ్రీచీనానాంజ్ఞోకానెనాలిఖం. అన్యత్ర స్వని
ర్కతానెన తానలిఖం.

అత్ర గ్రీన్ధే కుత్రాపి మచ్ఛద్ధిప్రమాణాలైఖన
ప్రమాదాద్వా యశ్చకొపి దోషస్సద్వృత్త్యతేచేత్తది
దం పుస్తకనూలోకయంతౌ మహాంతస్తం సమీకృ
త్య బోధయంతో మమ దయేరన్నితి భూయోభూ
యస్సమ్పూర్ణయే.

మణ్డికల్ రామశాస్త్రి,
శారదావిలాసపాఠశాలాధ్యక్షః.
మైసూరు

శ్రీరస్తు

సంస్కృతకథాసప్తతిః.

కృతనతజనతాభరణం శ్రుతితతిసుదతీశిరౌఢృతా
రణమ్ । శరణం భనభయతరణం భజదఘహర.

భజామిహారిచరణం ॥

౧. పండితస్య తత్పుత్రయోశ్చకథా.

విద్యాదదాతివినయం వినయాద్యాతిపాత్రీ
తాం । పాత్రత్వాద్ధనమాప్నోతి ధనాద్ధర్మం
తతస్సుఖమ్ ॥

కాశ్యాం కశ్చిద్విద్వానవర్తత. తస్య ద్వాపు
వాస్తాం. సజ్యేష్ఠపుత్రాయ స్వస్య సర్వధనమహి
దా. కనిష్ఠం సమ్యగ్విద్యానిపుణమకరోత్. జ్యాయ
నైషు దిద్ధినేషు సర్వస్వమపి వ్యయయిత్వా
ద్రోభవత్. కనీయాస్త్వపాండిత్యేన నిత
ద్రవ్యం సమృద్ధ్య సుఖేనావర్తత. తస్మాద్విద్వా
నైవ సుఖీభవతి. * * *

౨. ద్వయోర్బాలయోశ్చ తతరొశ్చ కథా.

క్షేగ్యాశ్శుఖమవాహ్నితి ధైర్యేణా
పన్నివార్యతే । ధైర్యేణ ప్రాప్యతే
లక్ష్మీధైర్యం సర్వత్ర సాధకమ్ :

కస్తింశ్చిద్ద్రాగ్మే కశ్చనబాలఆసీత్. సపకమ
రామం ప్రాప్య తత్ర పకస్య రసాలవృక్షసోమ
ఉత్తమం ఫలమపశ్యత్. తదపచిత్త్య భక్షయామీ
పెత్త్య అపచేతుమయతత. తం పరితః కంటకవృ
ర్పర్తతేస్త. తత్రకంటకాద్భిత్వా ఫలమనపచిత్తై
వ గృహంజగామ. తదా అన్యోబాలస్తత్ఫలమాల
క్య పరితస్థితాయాః కంటకవృతేరసంత్రస్య చ
తవృక్షనూరుహ్య ఫలమపచిత్త్యాభక్షయత్. త
ద్ధైర్యవతామేవ కార్యసిద్ధిర్భవతి. * * *

౩. బాలానాం భేకానాం చకథా.
ప్రాణాయథాత్తనోన్యేషాంధూతా
నామపితృతథా । ఆత్మేషమ్యేన ధూ
తేషు దయాం కుగ్వంతి సాధవః ॥

కస్తింశ్చిద్దివసే కేచిద్బాలాః కస్యచిత్తటాక

తస్తేష్వేకౌమంధూకస్తాన్పుథుకాన్వీత్య, హేబా
 లాః అశ్తభిరస్తత్ప్రహరణం యుష్మాకం విహారా
 యతే. అస్తాకంతు పాణిహానిం జనయతీతి తాన్ని
 నిద్ధ. తస్తాద్విన్వాదార్థమపి హింసాకరం కర్తృ నకర్త
 వ్యమ్. * * * *

౪. అన్యతవాదిబాలకస్య కథా.

అన్యతంనపదె శ్చాన్వీజ్ఞః ప్రాజ్ఞైకఽతగతైరపి ।

నాన్యతాదపరాహానిర్వాన్యతాత్పాతకంపరం॥

కస్తింశ్చిదగ్రహారే ఏకౌబ్రాహ్మణౌవసతిన్త. త
 స్య ఏకః కుమారఆస్త. సతేనకుమారేణసహ కశ్చి
 ద్ద్రామంప్రతి ప్రతస్థే. మార్గే నబాలస్తాతవ్యా
 ఘ్రస్సమాయాసీద్వ్యాఘ్రస్సమాయాసీదితి మృషై
 వచుకౌశ. తదా పితౄ పరావృత్య దడర్శ. తత్ర
 వ్యాఘ్రౌనైవావర్తత. పితరి పురతః కించిద్దూరం గ
 తవతే శౌర్దూలస్సత్యమాగత్య తం బాలం జగ్రాహ.
 తదా సః వ్యాఘ్రస్సమాయాసీదితి పునర్వ్యాహ
 రతిన్త. తత్తాతస్త్వయం పూర్వవన్తిథ్యావదతీతి
 మనసి నిశ్చిన్య అపరావర్తమానఏవ జగామ. త
 స్తావృతవాచిభిః కదాచిత్సత్యముక్తమపి జనాన్త
 న్నప్రతీయంతి. * * *

౫. ద్వయోర్బాలకయోర్వనపాలకస్యచ కథా,

ఖలఃకరోతిదుర్వృత్తంసక్లేత్ఫలతిసాధుషు।

దశాననోఽహరత్సి శాంబన్ధోభూద్దక్షిణోదధేః॥

కస్తింశ్చిద్దివసే ద్వౌ బాలావేకముగ్యానమగమ

తాం. తయోరేకౌబాలః కస్యచిద్వృక్షస్యాపరి స

మీచీనంఫలం దృష్ట్వాతదపచేతు మైచ్ఛత్. తదాద్వి

తీయస్తత్ఫలం నాపచిను. ఔద్యానికః పశ్యేద్వదితా

తయిష్యతీత్యవదత్. సతస్యవచనమనాద్మత్యైవ త

రుమారుహ్య ఫలాన్యపాచినోత్. తావదేవ సఔ

ద్యానికస్సమాగత్య ఫలాని కిమర్థమపాచినోరిత్యు

క్త్వా తం జగ్రాహ. సబాలస్తు ఇమాని నాహమపా

చినవం. అయమపచిత్య మమ హస్తే అదాత్. ఇతి

స్వస్య సద్బుద్ధిముపదిష్టవంతం సఖాయమదర్శయ

త్. సఔద్యానికస్తం గృహీత్వా అదండయత్. త

స్మాద్దుర్జనసంగౌనకర్తవ్యః. * *

౬. మనుష్యవృశ్చికయోఃకథా.

ఉపకన్తురపిక్మాంరస్తవపకారం ప్రకల్పయేత్ ।

హోతారమప్యనాలోచ్యదహత్యైసిహిపావకః॥

కశ్చిత్పుమానగ్నౌ పతంతమేకం వృశ్చికమాహ్

క్యఅస్మిన్గ్రీక్షితేనతి మమాతీవపుణ్యంభవేదిత్యలౌ

చ్య తమపతనంజగ్రాహ. సవృశ్చిక స్తముపకా
నాలాచ్య తస్య హస్తమలశూకేనావృశ్చత్.
స్తాదతీవాఖిద్యత. తస్మాన్నీచేషు ఔదాసీన్య
వరమ్, * * *

౭. శూద్రస్య తన్నీలశునకస్యచ కథా.

అఫలానిదురంతాని సమవ్యయఫలానిచ ।

అశక్యానిచకార్యాణీనారభేతవిచక్షణః ॥

కస్యచిచ్ఛూద్రస్య నికటే ఏకా నీలశునకో
ర్తత, నతం ధవళీకరోమీతి నదీం ప్రావయ్య బ
దినపర్యంతం టౌశయన్నాసీత్. నితరాం టౌ
పి సశ్వా నశ్చేతిబభూవ. తస్మాదసా భ్యే కార్యే
యతితవ్యమ్. * * *

౮. దుష్ప్రభుకవీశ్వరయోః కథా.

నీచఃపూజ్యపదస్థో పిస్వనీచత్వంనముంచతి

దేవతాకృతిమేత్యాపినకాతిన్యంత్యజైచ్చిలా

ఏకశ్చోరః కస్యచిత్పత్తనస్య రాజా అభ

లాక్ష్యైతత్కవీశ్వరస్యాపరి విద్యమానాన్పటానప
హృత్య విమోహనయతే త్యాజ్ఞాపయామాస. తే త
థైవ తస్య పటాన్పర్వానపి హృత్వా తం నిరకాశ
యన్. ఏవం నీచానాం మహాధికారే ప్రాప్తేపి స్వీ
యాం నీచబుద్ధిం సత్యజంతి. * *

౯. రాజనిమ్బబీజయోః కథా.

కర్పూరధూళీకటితాలవాలః కస్తూరికాకల్పి
తదోహదశీః | సోమాన్బుష్టారైఃపరిషిచ్య
మానఃప్రాచం చంగుణం ముచ్చతికింపలాణ్డుః ||

కశ్చిద్రాజా నిమ్బబీజమానీయ విజారామే శ
రరయా ఆలవాలం కారయిత్వా తస్మిన్ స్తద్బీజము
ప్రాప్త్యా వావత్తదంకురీఘాయ ప్రవర్ధత తాత్
క్షీరం నిషించన్ రరతు. తత్ప్రవృద్ధ్యన స్తరం నవృ
క్షః పుష్పైః శలాటుకైశ్శలాటుభిశ్చ పూర్ణాధూ
త్. తే శలాటవః మధురాస్సంతో వర్తేరన్నిమన
సి గణయన్మేకం శలాటుమానాయ్య చఖాద. స
పరం తిక్తపవాసీత్. నమధురాయతేస్త. తస్మాదే
వం దుఃఖనాః ఆబాల్యాత్ సత్సంగవంతోప స్వీ
యం దుఃఖణం నముంచంతి. * *

౧౦. కపితత్ప్రతిబింబయోః కథా.

పరస్వహరణేచ్ఛాపి స్వీయగుర్థంబిలుమ్పతి ।

దురాశయాకపికోపిలబ్ధంఫలమనాశయత్ ॥

కశ్చిద్వానరః కూపసమీపే ఉపవిశ్య ఆమ్రఫలమ
దన్నానమ్య కూపస్యాంతర్భాగమాలోక్య జలే స్వ
ప్రతిబింబమపశ్యత్ . తన్నిరీక్ష్మ్యాచాంతరస్యః కొపి
కపిశ్చూతఫలమత్తి . తం సంతర్జ్య తస్మిలమపహర్త
వ్యమితి కొపెనాచైర్జగర్జ . తేన వదనే స్థితం తత్ఫ
లం కూపే పతిత్వా మమజ్జ . తతః కపిరతీవాఖద్య
త . తస్మాత్పరస్వమపెత్య తేచేత్స్వద్రవ్యమేవనశ్యతి .

౧౧. కూద్రస్య తన్మహిష్యాశ్చ కథా.

యస్సాగ్రణ్యాశయామక్తస్సవివేకేనహీయ

తే । స్వహానింపరహానిం వానపశ్యజీవసత్వరః ॥

కస్యచిచ్ఛూద్రస్య నికటేకాచిన్తహిషీ అవర్తత .
సా ప్రతిదినమేకమానక్షీరం దదశ్యాసీత్ . సతత్ప్ర
యః కాచాప్తకాయ విక్రీణ తేన జీవతిన్త . ఏవం
స్థితే న ఏకస్త్రిణ దినే ఆలోచయత్ - అనయా
కాసర్యా దీయమానం దుగ్ధం విక్రీతంచెదప్తకాచాః
ప్రాప్యం తెఖిలు . అనేనాహంభాగ్యవాన్నభవేయం .
తస్మాదస్యా ఊధశ్చిత్వా అంతస్థస్సుదుగ్ధం సర్వమపి

క్రీణామియది తదా విశ్వర్యవాన్భవేయమితి. అథ
తేన మహిష్మాః ఊధసి నికృత్య దృష్టేనతి అన్తః
రక్తమాంసాని వినా నకించిద్వర్తతేస్త. తతస్స్వర
క్షిణీ మహిషీ అమ్రీయతేతి బహుశశ్శుశౌఛ. త
స్మాదత్యాశాకృతాచెన్తాలహానిరేవ భవేత్.

౧౨. వ్యాఘ్రస్యవనమ్మగాణాంచకథా.

బహుభిర్నవిరౌద్ధవ్యం దుశ్చలైరపిధీమతా ।

స్ఫురంతనుపినాగైర్ద్వంభక్షయన్తిపిపీలికాః॥

కస్తింశ్చిదరణ్యై కశ్చిద్వ్యాఘ్రౌవర్తత. సత
త్రత్యమ్మగానగణయన్ బాధమానఆసీత్. ఏనం
స్థితే కస్తింశ్చిద్దినే సవ్యాఘ్రపకమృషభమాలాక్య
తముద్దిశ్యోత్పపాత. తదా దేవవశాల్లట్యోత్ స్థలి
త్వా పుగతః అగాధే గర్తేవపాత. పతితం శార్దూ
లమాలాక్య మృగాస్సర్వై సంఘీభూయ అస్మిన్కా
లే ఏనం నసంహరామోయది ఏషపునరస్తాన్ బా
ధేతైన. తస్మాదిదానీమేవ సంహర్తవ్యౌత్యాలోచ్య
సర్వైకైకం పాషాణముద్భృత్యవ్యాఘ్రస్యోపర్య
పాతయన్. తైస్సగర్తః పుపూరె. సవ్యాఘ్రస్తత్రై
వామ్రీయత. తస్మాదతిబలవానపి బహుభిర్విరౌధం
నకుర్వీత,   *   *   *   *

౧౩. కావ్యవిక్రముణస్త్రీత్రిణీతరోశ్చ కథా.

కారుణ్యద్వాభయాద్వాపిశత్రుషూపకరౌ
తీయః సతేభ్యోహనిమాప్నోతి త్రిణీవృషలాదివ॥

కశ్చిచ్ఛుద్రః కంచితృరశుం నిర్థాయ తస్మిన్ స
మీచీనౌ దండస్సమ్పాద్య యోజనీయఇత్యాలోచ్య
కాననమగమత్. తతస్తత్రత్యైషు తరుషు కావా
శాఖా అనుకూలా వరైతేతిపశ్యన్నాసీత్. ఏకస్త్రీ
త్రిణీతరుస్తం దృష్ట్వా తవ కిమభీష్టమిత్యవృచ్ఛత్.
సః మమ బాహుప్రమాణో దండో లభ్యతేచేదల
మిత్యవదత్. తవాభీష్టమేతావదేవనా ఇత్యుక్త్వా
స్వశాఖాసు తదభీష్టితామెకామదాత్. సతాం స
త్తత్య స్వపరశౌసంయోజ్య తం తిత్రిణీతరుమన్యాయ
నారణ్యకవృక్షౌనపి చిత్వా వికేరీతుమయతత. త
స్మాచ్ఛత్రాణాముపకారః కృతౌప్యపకారాయైవభ
వేత్.   *   *   *   *

౧౪. బోధకస్యవిద్యాభిలాషిబాలకస్యచకథా.

నిపుణానామాబాల్యాన్ప్రతిభాగకా
లెస్వతస్సుర్పరం త్యేన ! నహికౌషికో
కిలానాంపంచమరాగాకదాప్యపాదిశతి॥
కాలచీపుర్యాం కశ్చిద్విద్వానవర్తత. సబహు

సభ్యావయ కాతేనజీవతిస్త. కస్మింశ్చేద్దివసే కశ్చి
 లస్తదంతికమేత్య హేతర్యాః మమ విద్యా అభి
 నీయేత్యపియో అతీవ వర్తతే. తస్మాన్మామయం
 ద్యామమవదిశ తేతి ప్రార్థయామాస. సవిద్వాం
 స్యబాలకస్య ప్రజ్ఞాం పశ్యామఇత్యాలాచ్య
 యే బాలక దేవః కుత్రాస్తీత్యపృచ్ఛత్. సబాలః
 వేనరహితం స్థలం ప్రథమతః యాయమావేద
 తయది తతోహం విజ్ఞాపయామీత్యకథయత్. స
 త్వాంస్తస్య బాలకస్య వచనమాకర్ణ్య అయమతి
 ధీమానిత్యాలాచ్యతదపియోనుపారం తస్తే విద
 మమవదిదేశ. ఏనం బుద్ధిమతామాబాల్యాద్యక్తం
 స్ఫురంతి.   *   *   *

౧౫. జనాధిపతజ్ఞోఽపికయోఃకథా.

అదౌజ్యోఽపికాన్పశ్యమ్యభుజయోగాస్పా
 ల్యసౌరాణికానాలిక్యౌభ కవీన్ప్రసాద్యభిష
 జస్సన్మాన్యకాయస్థకాకా । స్పృష్టౌవనాగవ
 ధూఃప్రశస్యరజకాకస్తుత్వావణిక్సన్తః ప్ర
 స్థాయాథసువర్ణకారభవనెసానన్దమాస్తేన్మః॥
 అంగదేశే కశ్చిద్రాజా అవిద్యత. తస్య సమీప

ఏవంస్థితే కస్తింశ్చిద్ధినై నమహీపతిరెనం కార్తాంతి
 కమాలోక్య కతిదినపర్యంతం జీవేయం వదేత్యపృ
 ఛ్చత్. సః ఆయే యూయం ఇతోవత్సరద్వయాద
 ధికిం నజీవిష్యథేత్యవదత్. రాజా ఏతద్వచశ్చ
 త్వా నితరాం వ్యథమానతసీత్. తదా తత్రైవ స్థి
 తోఽమాత్యఃపనంమాహూర్తికం దృష్ట్వా రాజాఇ
 తస్సంవత్సరద్వయాత్పరం నజీవిష్యతీత్యవదఃకిలత్వం
 కతివర్షపర్యంతం జీవిష్యసి వదేతి ప్రచచ్ఛ. నష్ట
 యమితోవింశతీవర్షపర్యంతం జీవిష్యామీత్యవదత్. త
 దా సమంత్రీ స్వఖడ్గం పిక్వవ్య ఏకేనైవ ప్రహరణ
 తస్య శిరశ్చిత్వా రాజానం నిరీక్ష్య స్వామిన్నస్య
 వచనం విశ్వస్య కుతోవిభేషి. స్వమరణమేవ స్వ
 యమజానన్పరేషాం కిం బూయాత్తస్మాత్త్వం మా
 ఙ్గేషీరితి ధైర్యవచనమవదత్. రాజా తద్బుధైస్సం
 తుష్య తస్య సన్తానం కారయామాస. తస్మాదన్యత
 వాదివాం వచనం నవిశ్వసేత్. * *

౧౬. మూఢకుశలయోగకథా.

తత్తద్వస్తుస్వభావజ్ఞస్తస్థలంవేత్తినాపరః ।

మహాద్భ్యుపగత్వానిపశుర్నోత్కణ్ఠలేకిల ।

కస్యాంచిత్ప్రత్యుముఖావర్భకావాస్తాం. తయో

రేకొమతిమానన్యస్తస్వివేకీ. తయోరుభయోః క
 దాచిదేకముద్యానము పెయుపొన్నతోస్తత్రైకం నా
 ల్లికెరఫలమలభ్యత. సబుద్ధిమాంస్తత్ఫలం భిత్వాత
 న్నస్థుంసర్వమపి స్వయమేవ భక్షయిత్వా సృగు త
 చ్చక్తిద్వయం తస్మై అవివేకినెదదా. సతేశుక్తిశ
 కలీకృత్య స్వముఖ న్యధాత్. తాని శకలాని పా
 షాణాఇవ కఠినాన్యాసకా. తస్మాత్సః స్వసఖస్సవమ
 వంచయదితి మత్వా మయాప్యేవకదాచిద్వంచనీ
 యపవేత్యాలోచయూమాన. కతిపయదినానస్తరం
 తాభ్యామేక చూతఫలమప్రాపి. తదా సోఽవివేకీత
 త్కృతాయావంచనాయాః ప్రతీకారః కర్తవ్యః
 త్యాలోచ్య తం బుద్ధిమంతమవలూక్య మహ్యమంత
 స్థుంసత్వాడే పరిస్థితం త్వంభక్షయేత్యవదత్. సోఽ
 తివ సంతోషంప్రాప్య ఉపరిస్థం సర్వమపిస్వయమే
 వ భక్షయిత్వా తస్మై అంతస్థబీజమేవాదాత్. త
 స్మాత్పదార్థస్వరూపమజానానా ఏవం వంచ్యంతే.

౧౩. రజకతద్రాసభయోఃకథా.

యస్సవభావోహి యస్యస్యాత్తస్యాసౌ దురతిక్ర
 మః! దీప్తిపిచర్తపరిచ్ఛన్నోవాగ్గోషాద్గర్భభావతః॥
 హస్తినాపురే విలాసనామ్నో రజకస్య సమీపే

వీకః గదాభః అవర్తత. సపటభారాన్వాహం
 వాహం నిర్బలస్సన్నుతౌతుమప్యశక్తతయా సతనా
 న్ముఖశ్చవర్తత. తదా రజకః తం వ్యాఘ్రాజినే
 నాచ్ఛాద్య ఉర్వరాయామత్యజత్. తత్రస్థాస్సర్వే
 పి తందృష్ట్వా వ్యాఘ్ర ఇతిభీత్వా పలాయామృభూ
 వుః. తతస్స్వల్పకాలపవ డౌర్వరికఆగత్య అస్య రీతి
 మాలాక్య అయం నవ్యాఘ్రాయితే తథాపి పరీక్ష
 నీయమిత్యాలోచ్య గర్దభ చర్మవహన సద్దేశమాజ
 గామ. సరాసభ స్తం దృష్ట్వా అయం స్వజాతీయఇ
 తి ధియా వినదన్సన్తదంతికమనుభావతిస్త. సతస్య
 శబ్దం శ్రుత్వా గర్దభ ఇతి నిశ్చిత్య దండేన తాడయి
 త్వాత్సారయామాన. తస్మాత్ మూఢానాం దుర్గు
 ణాః అతిప్రయత్నేన ఆచ్ఛాదితాఅపి స్వతపవప్ర
 కటీభవంతి. * * * *

౧౮. మార్జారజమ్బుకయోగకథా.

విద్యాకాలోచితా జ్ఞేయాస్తేవాపాయపిరక్షతి ।

పయఃప్లవనవేద్యం పతిత్వాపిచతాస్తరేత్ ॥

కస్త్రింశ్చిద్దివసే మార్జారః క్రోష్టాచైకత్రమిలిత్వా
 నల్లపంతావాస్తాం. తదా క్రోష్టా మార్జారం దృష్ట్వా
 అయే విడాలతప కాదిదాపదాయాస్యతిచేత్ తాం

పరిహర్తుంకత్యుపాయాన్జానాసీత్యపృచ్ఛత్. బిడాలః
 అహమేకమేవోపాయం జానామి, తేనైవ ఆపత్తు
 తీస్సర్వాశ్చాపదస్తరామి. ఇత్యేకథయత్. జమ్బుక
 స్త్రితాప్, త్వయా ఏతావదేవఖలుజ్ఞాయతే. అహం
 యావతః ఉపాయాన్జానామి. త్వంతావతఉపాయా
 న్నజానాసి. ఇత్యేవహసశస్త్ర. ఏవంస్థితే కుతశ్చిన్తా
 గ్రాద్విశ్వకద్రవస్తస్మిన్నధ్వని సమాజన్తుః. లాన్ఘ
 నకాన్ద్రప్తేషామార్జారః ఝడితి తత్రస్థమేకం తరు
 మారురోహ. జమ్బుకః వృక్షారోహణానమర్థతయా
 ఉపాయాన్తరాభిజ్ఞోపి తైశ్శునక్తేః పరితస్సమాక్రా
 న్తస్సన్నమృత. తస్మాద్భహవిద్యావానపి కాలా
 చితవిద్యామజానన్నైవం కష్టభాజనం భవతి. * *

౧౯. బాలతస్కరయోఃకథా.

యస్తుస్యాద్వజ్ఞునాశీలస్సపరేర్వజ్ఞ్యతేధ్రువః।
 చారస్స్వయం వజ్ఞుకోపి బాలేనైకేనవజ్ఞితః॥

కొపిబాలః కూపోపకంఠే ఉపవిశ్య భృశం రుద
 న్నభూత్. తదా కశ్చిచ్ఛీరస్తం ప్ర దేశమాగత్య
 తం బాలమాలోక్య అయే త్వం కిమర్థం రోదిషీష్య
 పృచ్ఛత్. సబాలః అహమత్రైవ క్రీడన్నాసం మ
 య్యానమ్యేతత్కూపజలమాలాకయతి. మత్కంఠ

స్థాముక్తానగిక్ ఫలిత్వా వారిణ్యపతత్. అహం తం
హారం నాశయిత్వా గృహం గమిష్యామియది మ
త్పితరౌ మాం తాడయిష్యతః తస్మాద్ద్రోదిమి. ఇత్య
కథయత్. చోరస్తం హారమపహరేయమిత్థాలా
చ్య త్వం మాభ్రేషీః అహమేతత్కూపే అనతీర్యత్వ
దీయాం ముక్తాస్రజమానీయ దాస్యామి. మమ వ
స్త్రాణి సమ్యక్పాలయన్నాస్వేత్యక్త్వా స్వపటాన్స
ర్వానుపరినిధాయ నగ్నస్సన్నేన కూపే మమజ్జత
దవమజ్జనానస్తరం సబాలః తదీయాని చేలాన్యవ
హృత్యాధావత్. తతశ్చోరస్తప్తినూకపే చిరం
హారం విచిత్యాస్యలభమానపవ ఉపర్యాగత్యాపశ్య
త్. సబాలానదృశ్యతేస్త. తదానతన్కరః అహమే
వ వంచకఇత్యజ్ఞాసిషం. మామప్యేషబాలాఽవంచ
యితేతి విస్తయమానస్సక జగామ. తస్మాద్వంచనా
శీలాః కదాచిత్స్వయమపి వంచ్యంతపివ. * *

శ్లో. వ్యాఘ్రకాకకథా.

సస్తస్త్రాణాం తస్మాద్రాముత్తమాణ్ణా త్సువర్ణ
కొట్యగృణమామనన్తి । ప్రాణవ్యయేనాపి
కృతౌపకారాఃఖిలఃపరైవైరమివోద్వహన్తి
కప్తింశ్చిన్విపినే వ్యాఘ్రస్సర్వానపి మృగాన్స్త

హీత్వాభక్షయన్నవర్తత. ఏకస్త్విన్దినే వనమహిషం
 కృహీత్వా అభక్షయత్. తస్యాస్థీని దంతవివరేషు
 లగ్నీభూయ వదనం సవ్రణీకృత్య తం నితరాం బా
 ధంతేస్త. తదా సపుండరీకౌ బాధయా కన్యచిద్బూ
 రుహస్యాధః ప్రదేశే వదనం వివృత్య ఇదం కీకసం
 కథం బహిర్నిషాగ్రమేదహంకథం జీవేయం కింకు
 ర్యామితి శోచన్వృత్తౌపర్యేకం వాయసం దృష్ట్వా
 హేకాక ఏవమహమాయస్యామి మద్వచనగతం శ
 ల్యముద్భృత్య మాముజ్జీవయసిచేన్నిత్యం మయాఅనీ
 యమానేషు మాంసేషు తవ యథేచ్ఛం దాస్యామి

ఏతావానుపకారః కర్తవ్యఇతి ప్రార్థయామాన. త
 దా సవాయసస్పదయస్సన్వాయీశ్చుస్త్వ వదనంప్రవి
 శ్య తచ్ఛల్యముద్భృత్య తం పుండరీకమాలాక్వ హే
 వ్యాశ్చుమహ్యమామిషం దదామీత్యవదఃకిల దేహీ
 త్యయాచత. సవ్యాశ్చుస్తందృష్ట్వావదనప్రవేశకా
 లే త్వామభక్షయిత్వా ప్రాణైస్సహిత్యజంఖలు
 తావతాఅనంతుష్య అన్యత్క్రాంతమపి దేయమితి పృ
 చ్ఛసినా ఇతఃపరమత్రాస్థిత్వార్ముడితిథా వెత్యబ్రవీత్
 తస్మాత్ దుర్జనేషు కృతస్యోపకారస్య తైరపకారా
 కరణమేవ మహాకృత్యుపకారఇతి సంతోష్టవ్యం.

౨౧. పశాణ ప్రభుత త్యైవకయోగకథా.

యస్మిన్ దేశేయదాకాలే యారిపిర్యచ్చభాష

ణం తయోస్తత్తదభిజ్ఞోయస్సాధికారెప్రశస్యతే॥

చన్నవత్తనేకశ్చిద్ధౌణ ప్రభురాసీత్. తస్యపశా
ణభాషాంవి నెతరభాషాసుస్వల్పాపివరిచయః నాభవ
త్. తస్మాద్భూతభాషావేదినమేకం పురుషం స్వగృ
హకృత్యవిచారణాయ నియమయతిస్త్వ. కదాచిద్దండ
నటాః తత్ప్రభునమీపమాగత్య నటనదండంనిఖాయ
స్వవిద్యాశక్తిం సర్వామపి దర్శయామాసుః. తత
స్సప్రభుః నితరాం సంతుష్య తమధికారిణమా
హూయ ఏభ్యః దశనిషాకా దెహీత్యాజ్ఞాపయా
మాస. సతా స్వగృహంనీత్వా ఏకనిషాకందత్వా
గచ్ఛతేత్యబ్రవీత్. నయమతితరామాయస్యాఖేలా
మ. ఇయదేవదత్తమితి తే ఖద్యమానాస్సంతః అయ
మధికార్యస్తానవంచయతేత్యాలోచ్య తంప్రభుమా
సాద్యపతావదేవదత్తమితి తందీనారమదదర్శకా. ప్ర
భుస్తద్భాషానభిజ్ఞతయా తమేవాధికారిణమాహూ
య కిమేతేకథయంతీత్యప్రాశ్నీత్. సతం ప్రభుమా
లోక్య సావమిన్నైతే భవద్దత్తేషు నిషేషిద్వదమస
మీచీనమేకమేతిద్గృహీత్వా అవరం దాపయతేతి వి
జ్ఞాపయంతీత్యకథయత్. తచ్ఛ్రీత్వా ప్రభుః కుప్తి

తస్య తా తాడయిత్వా ప్రేషయామాస. తస్మా
న్నివాసదేశభాషానభిజ్ఞాశ్చైత్ ప్రభవపవమితరవ
చనంవిశ్వస్య అన్యాయభాజనాని భవేయః. *

౨౨. శూద్రస్య తద్వానరాజయోశ్చకథా,

సర్వంకర్తృవిమృశ్యైవ కరణీయంమనీషిణా।

నౌచేత్తజ్జనయెథానింస్వస్యాన్యస్యద్వయోశ్చవా॥

కస్యాంచిత్ప్రజ్ఞామేకశూద్రః కంచిచ్ఛాగం వాన
రంచ పోషయన్నవర్తత. తస్యకదాచిత్కార్యవశా
ద్ద్రామాంతరప్రయాణమజని. తదా దధ్యన్నపా
థేయం గృహీత్వా తమజం వానరంచ సహదాయ
ప్రతస్థే. షాగై కస్యచిత్సరస్త్వీరతరౌరధస్తాత్తా
చాబధ్య చస్తానాశోధ్య గంధూపయిత్వా ముఖం
త్రోశయితిస్త. తావత్సకపిస్సమీసస్థం దధ్యన్నమశే
షంభక్షయిత్వా కరలగైర్దధికజ్జేశ్చగముఖమాలి
ప్య దూరమవతిష్ఠత. తతస్సవృషలస్సమాగత్య ఛా
గముఖమాలోక్య అయమేవతిస్తదన్నమఖిలమభక్ష
యదితి కొపెన తం తాడయామాస. తస్మాదవిమృ
శ్యకారిణఃప్రభవస్స్వయమేవమన్యాయమాచరన్తి

౨౩. తురుష్క-పాండివ వాక యోగకథా.

ఉన్నతంపదమేత్యాపి మారదర్శనయోభవేత్ ।

సస్వర్ణైరపహస్యైత గిరికూటగతాంధవత్ ॥

పురామాత్యుపురై కశ్చిత్తురుష్క-వసత్. క
చిచ్ఛిరాః కదాచిదాగ్రై తద్గృహం ప్రవిశ్య సర్వ
స్వమప్యపజహుః. తతస్సతస్కరాంస్తత్రితత్రిమృ
గయమాణః కస్యచిన్తే హే స్వీయం వస్తు కించిదాణా
క్య తద్గృహపతిరేవ పాటచ్చరణితి కారణాంతరై
రపి నిశ్చికాయ తతస్తం మలిన్లువం న్యాయాధిపతి
నికటమనయత్. సపాండివ వాకస్తురుష్క-మాలాక్య
అయే అయమేవ చోరణితి వదసేకిల అత్రవిషయే
సాక్షి కణితి పప్రచ్ఛ. తదాకర్ణ్య సతురుష్కః సా
త్రాద్విష్టా కొపి నాస్తీత్యవదత్. తచ్చుత్వా సప్రా
ద్వివాకః అసాక్షి కొ వివాదో నగ్రాహ్యణితి ధర్మ
శాస్త్రీశూరియతే. తస్మాత్తస్యద్వ్యవహారం నవిచా
రయామీత్యవదత్. సయవనస్తు తదాకర్ణ్య స్వపాద
రత్రామాదాయ తంచోరమతాడయత్. న్యాయాధి
పతిస్తద్విష్టా కిమేనముపానహాతాడయసీతి పప్ర
చ్ఛ. తురుష్కస్తు అయం చౌర్యాగాగమనాత్పూ
ర్వమహమస్మినాగలె ఆగమిష్యామీతిఅసూచయివ్య
ద్యుది తదా మమసాక్షిణస్సులభాపన అభవిష్యత్ అ

యంనై నానూ చయత్. తథాకుతో నానుసూ వజ్జతిన
 న్తాడయామీత్యవదత్. న్యాయాధిపతిస్తచ్చుత్త్వా
 లజ్జితస్తూష్ణీమాన. తస్మాదధికారిణః అవివేకినశ్చైదే
 షమపమానపాత్రాణిభవేయః. * *

౨౪. శూద్రీ నకులయోగకథా.

యోర్ధతత్వమవిజ్ఞాయక్రోధస్థేవవశంగతః ।

సతావత్తప్యతేమూఢాయావద్దేహనిపాతనం॥

వల్కాటిదేశే కశ్చిచ్ఛూద్రీః కంచినకులం పాష
 యన్నవిద్యత, కదాచిద్ద్రామాంతరప్రయాణే సతి
 తం బభ్రుమాత్తథార్యావశే నమర్ప్య గృహగ్నిర్య
 యా. పరేమ్యస్సనారీ స్వాపత్యం దోలాయాంశా
 యయిత్వా తం నకులం తన్నికటే నిక్షిప్య జలాహ
 రణార్థం తటాకంజగామ, తావత్కశ్చిత్సర్వస్తద్దో
 లానమీవమాయయా. తదా నకులస్తమరగం ఖండ
 శశ్చిత్వా రక్తసిక్తాంగస్తామభియయా, సా తం దృ
 ష్ట్వా ఆయం ముచ్చిశుమచ్చినదితి రుషా దండమాదా
 య తంతాడయిత్వా గతస్ప్రీణమకరోత్, తతస్స్వ
 భవనమాపాద్య దోలాయాం సుఖశౌయినం బాలకం
 తమధోధఃఖండశౌనికృత్తమహింశావలౌకయామా
 న, తదను హా మహాపాపిన్యహం శిశురక్షిణమురగ

శత్రుం నమహరమితి బహుధా శుశోచ. తస్మాత్
తొక్రిధాదవిష్కృత్య కారిణామేవం విధావి వ్యపనా
ని సమ్భవంతి. * * *

౨౫. గాఙ్ఘస్తద్ధమ్మత్రస్య చకథా.

సామూనర్వప్యధీనాస్స్యస్తద్వివాబోధితం వ
చః | న సమ్యగ్గృహ్యతేలోకైర్నిర్వ్యజ్ఞానమివాశనం #
ఉజ్జయినీపత్రనే నుదర్శనానామరాజా ఆసీత్. త
స్మైకః కుమారోవర్తత. సతావత్ దృష్టాన్సర్వాన
పి శపణసణ. విదుషః పరిహానస్తరిణానిపి పాధ
మానః బహుధా కుమార్గచారీబధూవ. ఏవంజనక
ణ్డకం కుమారం దృష్ట్వా రాజా నితరాం చింతయా
ణాంతః తమవహ్వారే ఏవమవాదీత్, ఆయోవత్స, త్వ
మేవం వగడితాదీక సర్వానపి మాశప. భవదీయ
దౌష్ట్యేన మమావ్యవమానస్సమ్భవిష్యతి. త్వత్కృ
తదూషణేన తేషాం నకిమపి హీయతే. పశ్య యో
వాకోవాదివిష్టం భాస్కరం పశ్యన్నసూయయాగ
జ్ఞూషజలైః ఘాత్కరోతిచేదాదిత్యస్య నకాపి హా
నిః, కింతు స్వముఖమేవ గంఢూషజలశీకరైర్దూషి
తం భవేత్, ఇతిపితురుపదేశమాలాచ్య నస్వీయం
దౌష్ట్యమత్యజత్. తతస్సుఖమవర్తత. తస్మాచ్ఛతురై

హృద్భావము సామోపాయేన సమీకరణీయాః.

౨౬. బ్రాహ్మణవ్యాఖ్య, యోగకథా.

ఉదయతియదిభానుశబ్దమే దిగ్విభాగైవ
చలతియదిమెరుగ్భేదతాంయః పవస్మాః । వి
కసతియదివర్తం పశ్యతాగే । శిలాయాం న
భనతి పునరుక్తం భాషితం సజ్జనావామ్ ॥

ధారాపురే కశ్చిద్బ్రాహ్మణోఽపర్వతః సకదా
చిత్పుష్పఫలాన్యపదెతుమరణ్యమాససాద. తత్రైక
శ్శార్దూలస్తం దృష్ట్వా అనుభావ్యజగ్రహ. తదాఽ
తిభీతస్సవిప్రస్తం నమస్కృత్య, అయే పుంరీకేశ్వ
ర కృపయా మాం దినత్రయపర్యంతం ముంచ.
మత్పత్నీపుత్రాదీనాలాక్య పునరాగత్య తవగ్రాసీభ
విష్యామి ఇతి సానునయం సశపథంచ ప్రాథకాయా
మాస. తదా స పుండరీకొపి తత్రైవానుమేసే.
తతస్సద్విజస్వస్వగృహమాసాద్యస్వకృత్యం ఖలం నిర్వ
ర్త్య సత్యసన్ధతయా వ్యాఘ్రసమీపమాజగామ. ద్వి
పీతు తందృష్ట్వా నితరాంసంతుష్య త్వాదృశం సత్య
ప్రశిజ్ఞం కుత్రాపి నాపశ్యేమితి స శస్య మఖియా
స్వశ్యుక్త్వా గృహం ప్రతి ప్రాహిణోత్. తస్మాత్ప
త్యవాదినం శత్రవోప బహుచుర్యంతే. * *

౨౨. శుక వానరకథా.

ఉపదేశోహిమూర్ఖాణాంప్రకౌపాయనశాస్త్రయే ।

వానరానుపదిశ్యాథ స్థానభ్రష్టాయయుఃఖిగాః ॥

గొదావరీతీరే మహాన్వటవృక్షోవిద్యతేస్త. తత్ర
బహువశ్యుకాః నీడాని నిర్తాయ నివసంతిస్త. ఏవంస్థి
తే కదాచిన్మహాతీవృష్టిరాసీత్. తయా బాధితాః కే
చిల్లవగాస్తత్తరుమూలమశిశ్రీయన్. తానుదీక్ష్య
తే కీరాః కృపయా భోష్టవజ్ఞాః భసతాం కరపా
దసఖిదంతాదయస్సైవైవ్యవయవావర్తంతే. తథాప్యే
కంవా కులాయమకృత్వాఖిద్యధ్వై ఇతఃపరంవాని
వాసాన్సమ్బుదయతేత్యవోచన్. తచ్చుత్వాతేశా
ఖామృగాః అస్థానైతే ఉపహసంతీతి కుపితాస్సంతః
వృష్ట్యాం విరతాయాం తమ్భూరుహమారుహ్య తే
షాం కులాయాన్తచ్ఛూనపుచ్చిచ్చిద్యాధనపాతయా
మాసుః. తస్మాన్మూర్ఖాణాం హితోపదేశోఽప్యపదే
ష్టురపకారాయైవ భవతి.   *   *   *

౨౩. తెన్నాలరామకృష్ణకృతచారవంచనకథా.

స్వాహితాయప్రవృత్తానాంప్రయత్నానఖిలా
నపివిఫలీకృత్యైతై రైవస్వకార్యసాధయేత్కృతీ ॥

తెన్నాలరామకృష్ణనామ కల్పితవిరచితక

దాచితే దిచ్చోరాః తద్గృహమాగత్య రాత్రౌ క్వ
 చిన్నిలీయ వర్తనైస్త. తదవబుధ్య సరామకృష్ణస్సర్వ
 స్వమపి నిగూఢేనిక్షిప్య పత్నీం ప్రతి అయి, శృణు-
 అస్మిన్ వురె బహుభా చోరోపదగ్రవాశ్శూక్రియస్తే.
 తస్మాత్సర్వద్రవ్యమవ్యస్తన్నిమగటవాపికాయాం ని
 క్షిపావఇతి వదనం చోరాశ్శృణ్వన్వితి ఉచ్చైరా
 హస్త. తదనంతరమేకప్యాం పేటికాయాం శిలా
 స్సమ్పూర్వ దృఢం బద్ధ్వా తాం మంజూహం స్వని
 మగటవాపికాయాం సధధా తాగరంపాతయామా
 న. తచ్ఛబ్దమాకర్ణ్య తే తస్కరాః వాపీనిక్షిప్తం త
 ద్దనమపహర్తవ్యమిత్యాలోచ్య వాపికాయాం స్వే
 య కంచిదవతారయామాసుః. తేన పేటికాముద్ధర్తు
 మశక్తేనాభావి. తతస్తే తత్రస్థఘటియన్త్రాభ్యాం
 జలాన్యద్ధర్తుమయతంత. తావత్సకవిరుపాంశుస్థిత్వా
 నిమగటపాదపానాం తజ్జలముపయోక్తుమారభత.
 తవను కతిపయఘటికానంతరం అయే ఆలవాలాని
 సర్వాణ్యపి పూర్ణాన్యానక. పాతకకాలోవ్యజా
 యత. జలైరలమలమిత్యుచ్చైర్ననాద. తదాకర్ణ్య
 చోరాః ప్రభీతాస్సంతో గ్రహన్తుచ్యామహేయది
 నపవ నః పరమోలాభఇతి మత్వా దుగ్రీతపదమదు
 ద్రవక. తస్మాత్ప్రతిభాశాలినశ్చేజ్జనాస్సమాగతా

మావదమపి మభేదైవ తరంతి.

॥

॥

౨. మహాష్టత్సుల్తానస్తస్మిన్ శిష్యకథా.

సకింనఖాపాధునశాస్త్రియోధిపం హితాన్నయ

స్సంశృణు తేనకిం ప్రభుః, నదానుమా లేముహు

గ్యతేరతిం నృపెవ్యమాత్యేమవవర్షనవృషః ।

యవనదేశే మహాష్టత్సుల్తాన్నామకః కశ్చిన్న

హీవతిరాసిప్త. సస్వదేశ్యానన్యదేశీయాంశ్చలహు

ధా బాధమానోబభూవ. తస్మాత్తస్యైవ స్తతతత నన్య

పాఠ్యోజవి. ఏవంస్థితే తదమాన్యస్తు యేనకేనా

పిప్రకారేణ రాజామయా నన్తార్థఏవ ప్రవేశయి

తవ్యభిత్తాలాచ్య కన్యచిదృషెస్సెవనాత్పక్షిభాషా

మయా జ్ఞాయతఇతి తదాతదా నివేదయన్నాసీత్.

కదాచిదవనీవతిర్త్తన్త్రిణాసహ మృగయాం నిర్వర్త్య

కన్యచిత్కాననతరొరధస్తామపావితత్. తదా తన్న

హీరుహస్యోపరి ద్వా ఘూకావుపవిశ్య ఘూతుక

ర్వన్తావాస్తాం. రాజాతచ్ఛ్రోత్వా మంత్రికత్వం

పక్షిభాషాం జానాసికిల, ఏతాకిమితి నల్లవతః వదె

త్యవదత్ సచివస్త్వయమేవ రాజానం బోధయి

తుం సమయఇతినిశ్చిత్య విజ్ఞాపయామాన. స్వామి

న్నయం విజ్ఞాపనానర్హస్సల్లాపస్తథాపి నిర్బధాద్వి

జ్ఞాపయామి, ఏతయోఃకాశికయోరేకః పుత్రవాన-
 న్యః దుహితృమాన్. అమూన్వపుత్రయోః పరస్ప-
 రం వివాహంకర్తుం ప్రయతేతే. ప్రథమస్తావద్భా-
 వత్త్వం కన్యాదానకాలే మత్పుత్రాయ పంచాశచ్ఛా-
 న్యగ్రామాన్వరదక్షిణాం దాన్యసివేతి వదత. ద్వితీ-
 యస్తు, అస్తన్తహచ్ఛత్సుల్తాన్ప్రభౌ ప్రభవితరిసతి
 కావాన్యూనతా, పరశ్చతావా నిర్జనగ్రామాన్దా-
 న్స్యామీతి కథయతీతి, తచ్ఛ్రుత్వా భూపతిర్నిత-
 రాం లజ్జితః భిన్నశ్చభూత్వా సర్వాన్గ్రామాన్
 మ్యగ్వర్ధయిత్వా సుఖేన ప్రజాఃపరిపాలయన్కీర్తి-
 భాజనమాసీత్. తస్మాత్కుశలాలమాత్యాః దుష్ప్ర-
 భూనైవం సమయోచితం బోధయిత్వా ప్రజాక్షే-
 మం కుర్వంతి.   *   *   *

౩౦. సింహస్య అన్యమృగాణాంచకథా.

బుద్ధిర్యస్యబలంతస్య నిర్బుద్ధైస్తుకుతోబలం | ప

శ్యసి హ్యూమదోన్తత్తఃజమ్బుకేననిపాతితః |

దండకారణ్యే కశ్చిన్మృగపతిస్త్వర్షాన్మృగానద-
 న్నువాస. కథాచిత్సర్వేమృగాన్సంఘభూయ కంఠీ-
 రవోపకంఠమేత్యేవం విజ్ఞాపయామానుః, దేవ,
 ప్రతిదినమేకైకంమృగంతవోపహరీకుర్మః. ఇతస్తస్య

మస్తానెక చారమేవ మానంహర. ఇతి తద్వచనమా
 కర్ణ్య సిహస్తథేత్యనుమేనే. తదా నర్వై మృగాః
 దినేదినే పక్షేకం పశుం ప్రేషయంతః శష్టాస్సాన్విన
 ధికాలపర్యంతం నిర్భయమనకా. ఏనంస్థితే కదాచి
 జమ్బుకస్య సోవధికాలస్సమజని. సతావత్ యేన
 సింహస్సంహ్రయేత, యేనచాహమస్తాన్తరణాన్తుచ్యే
 య, తముపాయం కరోమి త్యాలాచ్య శనైశ్శనైస్సిం
 హమభియయా. తావత్పవంచాస్యోప కిమేవంవ్యలం
 బయఇతి చన్తా కటకటయన్నభిమద్రావ. జమ్బు
 కస్సుతరాం భీత్వా వెపమానస్సపినయమాచప్త, ప్ర
 భవిష్టా భవత్కృతే మృగైః ప్రేషితం జమ్బుకమా
 నయన్నహం మ క్యేమార్గం కెనచిద్భవత్సజాతేయేన
 అగ్రాహిషి మయా విజ్ఞాపితేపి భవద్వృత్తానైసా
 తీవ కుపితస్తం జమ్బుకం నిహత్యమాం ప్రత్యాహ
 స్త. భవంతం భవత్స్వామినం కేసరిణంచాద్యైవ ని
 హన్తి, గచ్ఛ మద్వృత్తాంతం తస్మై హర్యతాయ కథ
 యేతి మాం భవత్సకాశం ప్రాహీణోచ్చ. ఇతఃవ
 రం దేవపవ ప్రహణమితి తచ్చుగ్రిత్వాసిహ్తః ప్ర
 శయాంతకఇవ కుగ్రధస్స తం మత్ప్రతిపత్తం యు
 డితిదర్శయేతి జగర్జ. తతస్సక్రోష్టా తం కూపనవిధ
 ముపనీయ సోత్రాస్తైఇత్యదర్శయత్, కేసరీతు జలే

స్వప్రతిబిమ్బమాలోక్య ప్రతిసిద్ధాధియా తదుపరి
నిపత్య తత్రైవమమార. తస్మాత్ప్రబలశ్చతురుపా
యైవైవ జితవ్యః. * * *

౩౦. బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణపుత్రయోగకథా.

కృశోపిబహుమాన్యేత వర్ధిష్ణుస్సకలైర్జనైః ।

సాదరం కేనవశ్యంతికృశామపివిధోగకలాం॥

వేదవెదాఙ్గాదిసకలవిద్యానిపుణః కశ్చిద్విప్రశ్చి
మ్యైస్సహ కాశీం ప్రతి గచ్ఛన్ గౌతమనమార్గమధ్యే
సన్ధ్యాకాలేనతి తత్ర వధిగాం పాలయంతమేకంద్వి
జనుతమవశ్యత్. తంబృహ్మ భో, కీయద్దూరే గ్రా
మఇత్యపృచ్ఛత్. సచైనమువాచ, ద్విజనర వశ్య
మాంబాలం ఈక్షన్వచేమాం పరిణతాం వెళాంత
లోకయచైనాం మయాపాల్యమానాం కఠోరగర్భా
ఙ్గాంచ తతస్త్వత్ప్రచ్ఛాయాస్తవమేవోత్తరం జ్ఞా
న్యసీతి, ఏవం శ్రుత్వా సవిప్రః ఆం నమీషపనగ్రా
మోస్తి. అన్యథా అస్మిన్ కాలే ఏష కథమేవం కు
ర్యాదితి మత్వా తేనసహ తత్పల్లీం ప్రావిక్షత్. త
త్పితురంతికై తం శతశః శ్లాఘమానః పితురనుమ
త్యా తమంతేవాసినమకరోత్. తతస్తేనసహ కాశీం
గత్వా తస్మై సకలాశకలా ఉపదిదేశ. సమహాపండి

తొభూత్వా సుఖమవర్తత. తస్మాద్బాలాః ప్రతిభా
శాలినశ్చైతన్యైర్వైరప్యవంసమ్తాన్యమానాస్సుఖ్యంతి.

౩౨. రాజ్ఞస్తదాశ్రితయోః

బ్రాహ్మణతురుష్కయోశ్చ కథా.

సుఖస్య దుఃఖస్య నకౌపిదాతా పరోద
దాతీతికుబుద్ధిరేషా । అహం కరోమీతివృ
థాభిమానఃస్వకర్తజాలగ్రథితోహిలోకః

కస్యచిద్రాజ్ఞస్తమీపేద్వావాశ్రితావాసాతాం. త
యోరేకౌ బ్రాహ్మణః, అన్యస్తురుష్కః. ప్రభుస్త
యోరీప్సితాని ప్రతిదినం దదత్సౌ దయయా రక్ష
న్నభూత్. సకదాచిత్తావృథావాహనాయ యువాం
కస్యబలేన జీవథః ఇత్యవృచ్ఛత్. తదావిప్రఃపా
నా, ప్రభో అహం తవ కృపాబలేన జీవామీతి, తు
రుష్కస్తు దైవబలెనాహం జీవామీత్యవాదీత్. జనప
తిస్తత్తత్పజ్జ్ఞానయా కస్తింశ్చిత్కూర్త్యాం డే బిలం
కృత్వా ముక్తాఫలాన్యాయార్థతద్రద్ధగ్రామాచ్ఛాద్య
బ్రాహ్మణాయాదాత్. తురుష్కాయ పాదరూప్యం
దదౌ. తాద్వావపి తే ఆదాయ ప్రతస్థాతే బ్రా
హ్మణస్తదా స్వీయం ఫలమసమీచీనం మన్వానస్తురు
ష్కం ప్రత్యేవమాహస్త. అయి మద్గృహే తైస్తే

ర్దతాని కూశ్మాండఫలాన్యసేకాని సంతి, తస్మాద్దిదం
 యస్యకస్యవా వికృతుమిచ్ఛామి. త్వయాభిలష్యతే
 చేదేతద్గృహీత్వా తత్పాదరూప్యమితోదేహీతి, త
 ద్వచనమాకర్ణ్య నతురువగః స్వస్యోపయుక్తత
 యా త్తథైవానుమేనె. తతస్తా తేఫలపాదరూప్యవి
 న్యమినుతాం. తదనుతురువగస్స్వగేహమాసాద్యత
 త్ఫలంభిత్యా తత్ర ముక్తాస్సమాలాక్య విస్తయమా
 నస్సౌ దైవదత్తమితి సంతుప్య రాజ్ఞే సకలమప్య
 నం వృత్తాంతం విజ్ఞాపయామాస. రాజాపి విస్తిత్య
 దైవాయత్తంజగత్సర్వం తద్యతనంవివా త్యణమపి స
 చలతీత్యాలాచ్య మయానర్వేజీవంతీతి ధియనుత్యా
 క్షీత్. తస్మాత్తే నాపి అహంకర్తా అహంకారయితే
 త్యహంకారౌ నకర్తవ్యః.   *   *

33. దరిద్రబ్రాహ్మణకథా.

చింతామనాగ తార్థస్య కృత్వా యస్తు ప్రహృష్యతి,
 సతరసాగరమాపౌతి భగ్నభాండోద్విజౌయథా॥

కశ్చిద్దరిద్రబ్రాహ్మణోఽవర్తిష్ట. సకదాచిన్తకర
 సంకాన్తా కుత్రచిత్తైలఘటదానం ప్రతిగృహ్య
 స్వగ్రామంప్రతి ప్రతిష్ఠమానస్సౌ కస్తింశ్చిత్తైకతప్ర
 దేశే ప్రచ్ఛాయశీతలే శ్రమనువనుదన్నైవమాలా

చయానూన. అహంతావదెతాపతైలం సముపార్జ
యం. ఏతద్విక్రీతంచెద్రూప్యత్రయంబభ్యతే. తేనచా
కామేశాంక్రీత్యాతచ్ఛిశూంస్తచ్ఛిశూంస్తచ్ఛిశూంశ్చ
సంయోజ్య సంఘీకరిష్యామి. తతస్తత్సముదాయంచ
విక్రీయ లభ్యేర్థవైర్హిషీర్గాశ్చ కేష్యామి. తతస్తర్ణ
కాశ్శక్యతకరయః ఏకహాయన్యోద్విహాయన్యః ప్ర
హోహ్యః పరెష్టుకాశ్చ సమృత్స్యన్తే. తద్వారా బ
హుధనం సమ్పాన్య సచిత్రమున్నతమనర్థంచ సౌ
ధం ఏగిచయిష్యామి. తతః కామపి కమలాక్షిమిన్దు
ముఖం కున్దరదనాం కమ్బుకంఠీం కొమలాంగీం పరి
ణేష్యామి. తయాసహ పరిణతశరచ్చంద్రిచంద్రికా
యాం క్షుపాయాం అముక్తముక్తావితానవతిమణిమ
యమంచతలే శయానస్సఫలీకరిష్యామీదం జన్త.
సా నారీ మనాజ్ఞామతిక్రమిన్యటచెత్తదా తామె
వం పాడెన తాడయిష్యామీతి ఇత్యాలోచనానుసా
రేణ స్వపాదసమీపస్థం తైలభాండం సాదేనాతీత
డత్. తదా భాండం భగ్నమభూతైలం సర్వం న
ష్టమభూత్. తస్మాద్దిత్థం వృథా మనారథాః కేనా
పి నకర్తవ్యాః.

*

*

*

38. రుక్ష్మబధిరయోగకథా.

పరొక్తమగ్యహీనైవయస్స్వయంబహుభావ
తే । సౌపమానంభజత్యైవ బధిరస్స్వసఖాదివ॥

కస్తింశ్చిత్పురే కశ్చిద్బధిరః వసతిస్త. సకదాచి
ద్రుగ్ణం స్వసఖిమాలాకితుం ప్రతస్థి. సపథిగ
చ్చన్నైవమాలాదయామాస, మత్సుహృదమే
త్య ప్రథమతౌ మయా తవ జ్వరః కించిచ్ఛాంతో
వేతి ప్రప్తవ్యం. శాంతప్రాయఇతి సవత్సరితి. తతః
కిమాషధంనిషేవసఇత్యనుయోక్తవ్యం. ఏతాదృశౌ
షధం సేవఇతినభాషిష్యతే. తదనంతరం వైద్యః క
ఇతి ప్రప్తవ్యం. భిషగే తాదృశఇతి భణిష్యతి. తద
ను, తదనురూపముక్త్యా తమనుజ్ఞాప్యోగః స్తవ్యమితి. *

అథోస్వమిత్రమాపాద్యస్వాలోచనానురూపం
ప్రప్టుముపచక్రమే, బధిరః- సఖే తవ జ్వరః కించి
చ్ఛాంతోవా, రుక్ష్మః-(సవేదనం)ఏవమేవ సంతప్యేభ
ధిరః- భగవాంస్తవైవమేవకరోతు. కిమాషధం నిషే
వసే? రుక్ష్మః-(సకౌషం)మమాషధం మృతస్మిన్ కిమ
నైనవిచారణేన? బధిరః-(సాదరం)తదేవతవోచితం.
కస్తేచికిత్సకః? రుక్ష్మః-(సకౌషాదైకం)మమాగదంకా
రస్సయమః. అవగచ్ఛ, ఉత్తిష్ఠ, బహిర్గచ్ఛ. బధిరః-
త్వద్విషయే సవసనమర్థః. తమేవాశ్రయ, రుక్ష్మః-

(సకౌపనిశ్వాసవ్యథాదౌ) కముచ్చైః) కుత స్యమిదం
కుస్మితం పౌరిణ్ణంబ్యలబ్ధాపి కలవణం నిక్షిప్త్య పహ
సతీవ, ఇత్యుక్త్వా బధిరం బహిర్నిసారయం దూస,
ఏవమవమానితస్సబధిరో యథాగతంజగామ, రస్తా
త్పరోక్షం నమ్యగగ్యహీత్వా కేనాపినప్రణవస్తవ్యం.

విగ. పరోక్షానానహిష్టుభాగ్నిహకథా.

తేవైసశ్చగుహాపరాధముట కాస్సాన్వధాన్వగిశ్య
జ్యయేసామాన్యాశ్చపరాధముద్యమభృతస్సాన్వ
ధావిరోధేనయే । తేవైమానవరాక్షసాపరహి
తం స్వాధ్యాయనిఘ్నంతయే యేనిఘ్నంతి నిరర్థ
కం పరహితం తే కే నజానీమహే ॥

కశ్చిత్పరోక్షానానహిష్టుభాగ్నిహకవిద్యతేస్త
సస్వదారిద్య్రానునుత్సయా మహైశ్వర్యమభిలషకా
కస్యచిత్సరసస్తేరెతపశ్చచార. తద్వృష్టా తాదృశస్త
త్ప్రీతివేశికఃస్వయమపితత్రైవతపస్తప్యతేస్త.కించి
త్కాలానంతరంభగవాన్సన్నిధాయ అద్యంతతి త
వాభీప్సితం కిమితిప్రీహస్త, తదా నపరమేశ్వరంప్ర
తి ఏవం పారీధయామాస, భగవా మత్ప్రీతివే
శికః యద్యరిచ్యతి తద్విసుణితం మమచీహీతి త
దాకర్ణ్య భగవాన్ ద్వితీయమత్యానుయజ్ఞేస్త.

తపస్విక తప్తయా యద్వరిష్యతే తద్విస్మయతం త్వ
త్పారవేశికః పార్థివయామానః కిం తవాభీప్సితమితి,
ద్వితీయస్తదాకర్ణ్యపరోత్కర్హాసహిష్ణుతయా స్వ
హానిమప్యనాలాద్య స్వామిక మయా ఏకేనాత్మ
కాణేనభవితవ్యమితి వరయామానః సదేవస్తతైవ
భవన్వీతి వ్యాహృత్యాంతరథాత్. తదా ద్వితీయ
ప్రత్యేకం నైత్రసుహీయత. ప్రథమస్య ద్వేషిత
స్తాదేవ అసూయాపరాః పరహానిచీకీర్ణయా స్వహా
నిమపి నగణయంతి. * * *

3౬. విధవాపార్థివవాకయోగకథా.

నమాత్యసదృశోబద్ధర్మమాశృసదృశస్సఖా ।

కుపుతోధ్రువిజాయేతనకుమాతాభవెత్కవచిత్ ॥

దక్షిణదేశే కశ్చిద్విప్రీ౭వర్తత. తస్య ద్వే భా
ర్యే అవర్తేతాం. తయోరాద్యా ఏకంసుతమసూత
సః బాలస్య సప్తమే మాస్యేవ తమాదాయ పత్నీ
భ్యాంసహ కాశీం ప్రస్థాయ మధ్యే నాగ్గమమి
యత. తేనార్యా బాలేనసాకమేకమగ్రహారంప్ర
విశ్య తత్ర బాలం సమానప్రీత్యా పోషయన్త్యాస
త్యో సదృశ్యా జీవనమకురుతాం. తతః కదాచిత్త
యోః దైవజశృంగిరస్పరం కలహస్సమభూత్. త

దా కనీయసీ శిశు ర్భత్ప్రసూతఇతి తమాదాయ గం
తుముపచక్రమే. జాయసీతు మత్పుత్రం మాస్పృ
శేతి తాంబురోధ తగస్తయోః కలహః న్యాయాధి
పసమీపమాప. సః న్యాయాధిపతిర్విచార్య తంశిశుం
దేవధా విదీగ్య ద్వాభ్యాం దెహీతి స్వభృత్యమహా
దీత్. తావదాద్యాబ్రాహ్మణీ పాద్వివాకం ప్రతివి
జ్ఞాపయతస్త. ప్వామిన్నేషజాలస్తదీయపవ మావి
దారయ. తస్యాపవ దాపయేతి, తచ్చుత్వా సోధి
కారీ అహో ఇయమేవైతజ్జననీ, తతపవ సకరుణమా
లపతీతి నిశ్చిత్య తం తప్తే అదాపయత్. తదా స
ర్వేన తమధికారిణః నశ్లాఘిరే. తస్మాదేనం జనస్య
సాస్వపత్యానాం త్మేనుమేవ చింతయంతి. * *

32. నణిజస్తద్దుస్సేవకస్య చకథా.

అవశ్యంబభ తేమర్త్యఃసంపాపస్యకర్తృణః ఘో
రంప్రత్యాగతేకాలేకర్తానాస్త్యత్ర సంశయః ॥

ఇన్ద్రప్రస్థపురేబహుధనవానః శ్చిద్వణిగవాత్సిత్.
తన్నికపై కశ్చిత్కర్తృకారః కృతవేతనస్తత్కర్తృకుర్వ
న్వసతిస్త. సకదాచిచ్ఛేనః కించిద్ద్రవ్యమపహృ
త్య పలాయాంబభూవ. శ్రేష్ఠీశు వాణిజ్యవశాదన్య
త్పత్రమసావ్యతత్రైనంచారమాలా క్యాగ్రహీత్

సాపి త్వమేన మద్భుక్యః మద్ధనాపహరీచ దైవ
 వశాస్తత్సమ్ముఖే పతితాసి. ప్రత్యర్పయ. మద్ధనమి
 తి వణిజమేవ నిర్బబద్ధ. నవణిగతీవ ఖన్నోఽఘాతాన్
 న్యాయాధిపతయే వినిశేదయతిస్త. సాక్షదర్శకః కిం
 చిదాలాచ్య తయోరంతరమనజిగమిషున్సౌ తౌ గ
 వాతౌద్భవయిష్యిప్తశిరసాగవాథాయ స్వభృత్య
 మవాదీత్, అయే ఏతయోర్వివాదమూలమిదానీం
 నిణీకతం గవాతౌ దృశ్యమానం భృశ్యస్య శిరఃభి
 ధి వణిజం విముంచెతి తగాకర్ణ్య సభృత్యః ఛేదన
 భియా స్వశిరః ప్రత్యాచకర్ణ. వణిక్ తక్షేవ తస్మా.
 తదాలోక్య పాగ్ధివాకః సమాకృష్టశీర్షం చోరం
 మత్వా వణిగ్ధనం గాపయిత్వా తనుదండయత్. త
 స్మాద్దుష్కృత్యకారిణాం యదాకదావా ఏవం హా
 నిరేవ సమ్భవేత్. * * *

37. రాజరజకయోగకథా.

మహాతామోస్పదేనీచః కదాపిచనయుజ్యతే | న
 హి చూడామణిస్థానె పాదుకాస్థాతుమర్హతి ||
 కలింగదేశే కశ్చిన్నహారాజః విద్యతేస్త. తత్స
 మీపి కశ్చిద్రజకః ప్రణీదినం సమ్యగ్వస్త్రాణి తౌళ
 యన్నుపజీవతిస్త. కదాచిద్రాజాతస్త్వే ప్రసన్నస్సౌ

కింతవాభీప్సితంకథయేతిబధాన. తదానితరాంప్రహృ
వ్య సరజకఃస్వామిన్యదిమయ్యనుగ్రహస్తర్హిభవదా
స్థానెఅమాత్యాధికారందేహీత్యయాచత. తతైవాజ్ఞీ
కృత్యరాజాస్వమంత్రిణందూరీకృత్యతత్థానెరజకం
అరొపయామాన. తతఃకతిపయమాసాంతరపవశత్ర
వోఽనమర్థం మంత్రిణంశ్రుత్వా రాజ్యమాహర్తుమా
జన్తుః. తస్వీజ్ఞాయ రాజామంత్రిణమాహూయ శత్రవ
స్సమాపతిష్యంతి. సన్నద్ధోభవెత్యాజ్ఞాపయామా
న. ముత్రీతు ప్రభో, సర్వతస్సజ్జోస్తీత్యుక్త్వా ఉదా
సీనపవావతస్థే. తతశ్చ త్రవస్సమాగత్య పురం పరి
వపుః. తదా రాజా ఇతి కర్తవ్యతా మూఢస్సకా
కిం కరణీయం? కావాగతిరితి ముత్రీణమాహస్త. స
రజకః స్వామినుగ్రతోబిభేషి. అస్తతకష్టం దైవమే
వ నివారయతి. ఏతద్రాజ్యభారభేదం తే శత్రవప
వానుభవంతు. తవాభ్యుదయకాలే మామాదృత
వానసి. అహమపి తదైవస్యాం. శృణు. తైశ్శత్రు
భిరప్యపహర్తుమశక్య మమ పటత్రాశనజీవికా సి
ద్ధేవ వర్తతే. తత్ర తవాప్యర్థం దాస్యామి. సుఖే
న తిస్థావః. ఏవమాలోచ్యైవ సజ్జోస్తీత్యవదమిశ్వా
హస్త. తదాకర్ణ్య రాజానితరాంఖిన్నోభూత్. తస్మా
త్ప్రీతుభిస్తత్తదర్హతానురూపాధికారపవ దాతవ్యః.

35. కాకహంసకథా.

అబ్బ! ప్రగల్భాప్యధికేన సాకం స్పృహం న చా
 ర్హత్యననాకదాపి । విభాషసా వ్యోమ్నివిజృ
 మ్భమాణే ఖద్యోతపాల్లికృసులీయతేవా ॥

నర్మదాతీరే కశ్చిద్వటవృక్షౌవర్తతేస్త. తత్రైక
 కాకౌన్యవసత్. సకదాచిద్దగనే చరంతం హంసమా
 లాక్య, క్వప్రయాసీత్యపృచ్ఛత్. స కాదమృః మా
 నససరౌవరంప్రస్థితో స్థిత్యవదత్. కాక స్త్వయా సహ
 గమిష్యామి. మామపి తం దేశం నయోన్మర్షయతేస్త.
 హంసస్త్వి త్వ, క్వమానసం? క్వసముద్రోపరిపథం? క్వ
 భవానితి ప్రత్యుత్తరయతిస్త. సవాయసో దురహం
 కారదూషితస్సన్నయే చక్రాంగ, మానువరం సు
 భావ్య కుతోగర్వాయసే? పశ్య మద్వేగమితి తస్య
 పురః పురపవ చచాల. తావుభానపి కించిద్దూరమగ
 మతాం. తావద్ధ్వాంతుః కుంతితశక్తిస్సన్నయోనిభౌ
 పతనోన్ముఖఇవాసీత్. తదాలాక్యహంసః కృపయా
 స్వపక్షయోస్తమాదాయ కూలం ప్రాపయామాస.
 తస్మాదల్పా బలవానపి మహద్భిస్సాకం వివదేతచే
 దేసమపమానముపగచ్ఛతి.

*

*

౪౦. ద్వయోఽకువిందయోఽకథా.

యద్ధాత్ర నిజఫలపట్టలిఖితం స్త్రాకం మహా
దావ్యఫలంతత్ప్రీషాతిమరుస్థలేపి నితరాం
మెరాచనాతోధికం ॥ తద్ధీరోభవవిత్తవత్సు
కృపణాంవృత్తింవృథామాకృధాః । కూపేప
శ్యపయోనిధావపిశుటాగృహ్లాశుల్యంజలం ॥

కర్ణాటేశు హేమంతో నామ కువిందోఽనర్తత.
సబహుమూల్యాన్పటాన్వయతస్త్య. తథాప్యయం మి
తాదాయపవాభవత్. తత్పారవేశికః ధీమాన్నామ
కశ్చిత్తన్తు వాయస్థూలస్థూలతన్తుకానల్పక్రయాన్వ
టాన్వయన్మపి సుఖేనవసన్సన్బహుధనవాంశ్చాభూ
త్. తమవలాక్యాద్యః నిపుణస్యాపి మమాస్తిన్యా
మే నధనలాభఇత్యాలాచ్య దేశాంతరమయాసీత్.
తత్ర స్వనేపుణ్యాత్ బహుధనంసంపాద్య పరావర్త
మానో మార్గే క్వచిత్సత్రేన్యద్రాసీత్. తదాతస్మ
రాస్తద్ధనమపజహుః. పాతస్సుతరాం వ్యధితస్స
స్వగ్రామమేత్య యథాపురమవాత్సీత్. తస్మాన్మహా
ప్రయత్నవతాపిదైవనిబద్ధనమతిక్రామ్యంతంశకృతే.

౪౧. నృధాయాః పారాణాంచకథా.

యోమేఽర్భగతస్యాపివృత్తింకల్పితవాన్ప్రభుః।

శేషవృత్తివిధానేపి సపవప్రభుగవ్యయః ॥

మహానగరనామని పురే కాచిజ్జరతీన్యవసత్ . త
స్యాన్సమీపే ఏకః కుక్కుటః ఏకా హసంతికా
చావత్త . తస్మిన్కుక్కుటే కూజతి పౌరాస్య
మాగత్య తద్దసంతికాయా అఙ్గారం గృహ్లాంత్రాసక్ .
ఏవంస్థితే కదాచిత్సాస్థవిరా మత్కుక్కుటకూజనా
త్ప్రీతస్సంజాయతే . మద్వహ్నినా సర్వేషాం పా
కాభవతి . ఏతదభావే కథంవా జీవేయః? పశ్యమ
ఇత్యాలోచ్య, తావానాయ దూరమరణ్యంబగామ,
పరేద్యుస్తత్రాగతమేకమాలోక్య, ఆర్య, హ్యఃమచ్చ
రణాయథాద్యభావేపి సర్వప్రాతర్బుధిరేవా?భా
జనాదికమకుర్వన్స్వేతి పత్రచ్ఛ . సతు తదభిప్రాయం
జ్ఞాత్వా, అయి వృద్ధే, కిమేవంముహ్యసి? సకలరక్ష
కే భగవతి జాగ్రతి కాత్వం వరాకీ, గచ్ఛ గృహం.
నిర్జనై వనై కుతః భిద్యసఇత్యువాచ . తతస్సా పుర
మాసాద్య యథాపురమవస్థితా జనానాలోక్య
స్వాభిమానంబహు . తస్మాన్మయేతే జీవంతి . మయా
ఏవం క్రియతే ఇత్యాద్యభిమానః కేనాపినకర్తవ్యః.

౪౨. గృహస్థస్యాతిశేషకథా.
సర్వత్రిలోకే బహుమానహేతుర్వాసఃప్ర

ధానంఖలుయోగ్యతాయాః । పీతామ్బరంవీ
 క్ష్యదదౌతనూజాం చర్తామ్బరంవీక్ష్యవిషంసముద్రః॥
 పురైకోవిద్వాద్ధారిద్యౌవశాత్కచ్ఛరం వసనంవ
 షానః కస్యచిదధికారిణస్సమీపమాససాద. సతంమలి
 నవస్త్రధారిణమాలోక్యసమీపేనౌపవేశయామాస.
 గిరాప్యంతతః నౌపచచార. సబుధస్తు నితరాం నిర్వి
 ద్య అన్యగృహంగత్వా ఉత్తమాని వసనాన్యర్థయి
 త్వా, అపరేద్యుస్తమేవాధికారిణమాససాద. తదా
 సఉత్తమవస్త్రధారిణం తం వివశ్చితమాలాక్య, ప్ర
 త్యుత్థాయ తత్కరం గృహీత్వా స్వసమీపే ఉపవే
 శయన్ స్వసఖానాం పురతః ఆగతా ఇమేమహం
 తః పండితాః ప్రసిద్ధతమాః గుణశాలినః పరోపకా
 రనిరతాః పుణ్యవశాదేతాదృశానద్రాక్షుం. ఇదం ది
 నం సుదినమాసీత్కృతార్థోస్తీత్యబ్రవీత్. తతస్తేనవి
 దుషాసహ సానురాగం సల్లపస్సహాభ్యంతరముపసీ
 య తమగ్రాసనైఉపవేశ్య దివ్యభోజనం కారయా
 మాస. భోజనకాలే సవిద్వానైకం కబళమాదాయ
 స్వవస్త్రాపరినివేశయామాస. తదానీం సాధికారీ కి
 మేషమిత్యపృచ్ఛత్. సపండితః పూర్వమాగమనకా
 లే భవతా వాచాపినత్కరంనప్రాపం. ఇదానీమే
 తద్వసనబలాదేవం సమన్వితోస్మి. తస్మాదిదం భోజ

నం మమేతద్వసనమేవాదాత్. తస్మాదహమిదమ
శుకమాదౌభాజయామీత్యువాచ. తద్ధాకర్ణ్యసాధి
తీలజ్జితౌభూత్. నపండితస్తు అహోజనానాం వ
మేవ భూవణం. తదభానే బృహస్పతావపి జనా
మనాదరోభవేదితి విజ్ఞాయ స్వగృహం జగామ.
స్తాన్తలినవస్త్రం కేనాపి కదాచిదపి నధారణీయ

౪౩. ద్వయోర్వణిజౌగ్న్యయాధిపతేశ్చ కథా

యః పరస్యవిషమం విచింతయేత్సాగ్నిపుయా

త్సకుమతస్స్వయంహితత్. పాండవేష్వనల

దగ్ధపురౌచనౌదహ్యతేస్తజతుసద్దనిస్వయం ||

అవంతీపురే సుబుద్ధిగుర్బుద్ధివామానౌత్వౌవ

జావాస్తాం. తౌ దేశాంతగే బహుధనం సంపాద

గత్య కస్యచిత్తింత్రీణీతరౌః అధస్తాద్భూమా త

గౌపయామానతుః. కథాదిద్దుర్బుద్ధిర్గూఢమాగత

తక్షణిలం జహార. పరైర్ద్యుర్ధనం శృణ్వేవశితినసుబు

మానీయ తాం భువం చఖాన. తత్రధనాభావా

సుబుద్ధింగృహీత్వాత్వమేనమామవంచయథాఇతి

ర్బబద్ధ. తయోగకలహః వ్యాయాధిపతినాప్యశా

నపాడ్వివాకః దుర్బుద్ధిప్రతిత్వం సుబుద్ధిరేవ

నమఖిలమపాహరదితి వదసికిల. తత్ర కస్సాక్షి

ప్రచ్ఛ. దుర్బుద్ధిస్తు సతింత్రీణీతగు రెవేత్యుత్తరయతి
 స్త. ఏతత్తత్వజిజ్ఞాసయా న్యాయాధిపతిస్తింత్రీణీ
 తరుమాపాద్య అనయోర్వివరేషే కిం జానాసీతి తమ
 పృచ్ఛత్. తావదేవ దుర్బుద్ధిః స్వపితరం తతోగ్రట
 రే ఉపవేశ్య సుబుద్ధిరేవ ధనమపాహోర్షీ దితిప్రత్యు
 త్తరం దాపయామాప. తతస్సోధికారి నంచింత్య త
 తోగ్రటే కించిత్త్యుగాం ప్రజ్వాల్య ధూమముత్థాప
 యతిస్త. తదా నిర్బుద్ధశ్వాసః స్థవిరః బహీర్నిపత్య
 మమార, న్యాయాధిపతిః దుర్బుద్ధిం వంచకంమత్వా
 ధనమఖిలం సుబుద్ధయే దాపయిత్వా దుర్బుద్ధిమదం
 డయత్. దుర్బుద్ధిస్తు ధనంపితరంచ నాశయిత్వా ఏ
 వం దుఃఖభాజనమాసీత్. తస్మాజ్జనః అన్యం వంచ
 యితుం ప్రవృత్తశ్చైత్స్వయామేవ నశ్యతి. *

౪౪. సహోదరయోః పలిక్నాః

ప్రా డ్వివాకస్యచ కథా.

యద్యస్తి సత్యం మనుజేషు దోషశంకాశతే
 నాపినహానిరేషాం । దివిస్థితేపూగణిమేషు
 బృంద పిథానమాత్రేణ నిశాభవేతిగమ్ ॥

మధురాయాం కశ్చిద్ధనవాన్విప్రః వర్తతేస్త,
 తస్య ద్వాసుత్రావాస్తాం. వృద్ధః పితా కనాపివ్యా

ధీనా కాలధర్మచూష. సుతౌ తద్విక్రం విభజ్య స్వం
 స్వంభాగం భస్త్రికాసు సంపూర్య, లాక్షయా స
 మ్ముద్ర్య ప్రతివేశిన్యాః కస్యాశ్చిజ్జరతాయాః వశే
 విన్యస్య ఉభావప్యావాం యదాఆగచ్ఛేవ తదైతత్స
 ర్వం దెహీత్యుక్త్వా గయాదిపుణ్యక్షేత్రాణ్యుద్దిశ్య
 ప్రతస్థాతే. అథ కనీయాన్తార్గే క్వచిన్నిద్రావరవ
 శం భ్రాతరముత్సృజ్య స్వపురంప్రాప్య, ఆర్యే, మ
 దగ్రిజం న్యాఘ్రశ్చభాద. నిర్గతకొస్తి. హా భ్రాతృ
 హీనోఽస్తి. కింధ నెన? కింగృహేణ? కిమంతతఃప్రాతై
 రితితస్యాఅగ్నిరురౌద. సాతం బహుధా సమాశ్వా
 ప్య ధనంసర్వమపి ప్రత్యర్చ్య స్వస్థచిత్తంచకార. త
 తస్మదేశాంతరంగత్వా నివసతిస్త. కతిపయదినానం
 తరం జ్యేష్ఠస్సమాగత్య, ఆర్యే, మదవరజః క్వగతో
 వా నజానె. అన్విష్యాన్విష్య వ్యరంసిషమిత్యుక్త్వా
 తాం ధనమయావత, చిత్రీయమాణచిత్తా సా త్వ
 దవరజః కతిపయదినెభ్యః పూర్వమాగత్య భవా
 న్వాఘ్రసాదఘాదిత్యుక్త్వా ధనమఖిలం ప్రసిజ
 గృహేఽభిత్విజగాద. తదా సజ్జాయానతీవ కుపిత
 స్స ఇయం మామవంచయతేతి ప్రాడ్వివాకాయ
 వ్యజిజ్ఞపత్. సతత్సర్వంవిచార్య సాధ్వీయం వంచి
 తాఘాదితి నిశ్చిత్య ఏవంవ్యనస్థాపయతిస్త. ద్వావ

హ్యోగత్యధనంగ్రహిష్యావగతిఖలుభవదృఢ్యముక్తం .
 ఇదానీమపితతైవాగత్య ద్వాభ్యాం ఏకదైవ గృహీత
 వ్యంధనమితి. తతస్సతూష్ణీమనుజమ న్వేష్టుంజగామ .
 సాన్మధా హ ద్దైత స్వగృహమాజగామ. తస్మాన్నాన్య
 యమా గై చరతాం జనానాం నకదాపి హానిర్భవతి.

౪౫. కృపణయోగకథా.

దృఢతరనిబద్ధముష్టైగ్కోశనివణ్ణస్య సహజమలిన
 స్యక్తృపణస్యకృపాణస్యచ కేవలమాకారతోభేదః
 యవనదేశే అతిలుబ్ధేన మహాల్బుబ్ధేనచ ద్వాభ్యా
 మభావి. అతిలుబ్ధః పరాన్నైవైవ జీవన్మదాచిన్త
 థ్యాన్తనమయే మహాల్బుబ్ధగృహమాయాసీత్. మ
 హాల్బుబ్ధస్త్వాగతమతిథింమధురమధురైర్వచనైస్సల్లా
 ప్య శుష్కపచ్చారేరేవానన్దయామాస. తతస్తేనస
 హ విపణింగత్వా తత్రకస్తింశ్చిదాపణే సమీచీనాఅ
 పూపాస్సంతివేదప్రప్నోచ్ఛ. సవణిగార్య, నవనీతవ
 న్నదుర్థాస్సంతి పశ్యేత్యాచఖ్యౌ. తచ్చుత్వాసమ
 హాల్బుబ్ధః అతిథే, తర్హి నవనీతమేవ వరం. తదేవగృ
 హ్ణీవగెత్యుక్త్యా నవనీతనివద్యామాసాద్య సమీచీన
 మస్తివేత్యపృచ్ఛత్. సఆవణికస్తేలవత్సన్నేహం స
 ద్వర్తతే ఇత్యాహస్త. అయంతు తర్హి తేలమేవవర

మిథ్యుక్వా తైలావణమేత్య పూర్వవత్ప్రచ్ఛ. త
 త్రత్యస్తేలం జలమివ స్వచ్ఛంవర్తతే, వశ్యేత్యదర్శ
 యత్. తచ్చుక్త్యా ఏవతర్హి జలమేవసర్వోత్తరమి
 తి సిద్ధాంతయిత్వ అతథిం స్వభవనముపనీయ ఇద
 మేన సర్వోత్తమం గృహణేతి నిగద్య జలమేవ ప్రా
 దాత్. అతలుబ్ధస్తు అన్నాలాభేపి ఇయం విద్యా స
 య్యగభ్య స్తప్రాయాఅధూత్. అయమేన సరమో
 లాభఇతి మత్వాజగామ. తస్మాత్కృపణా యేన కే
 నాభ్యుపాయో నాన్యయ నూగ్గా సేవచింతయంతి. *

౪౬. రాజ్ఞ స్తత్కుమార త్రయస్యచకథా.

యోయ త్రకుశలఃకార్యేతత్రితంవినియోజయేత్ ।
 కార్యేషుదృష్టకర్తాయశ్చాస్త్రజ్ఞోపి విముహ్యతి ॥
 చోళ దేశే చ్చిజకీర్తి నానాప్రభుగవనత్. తస్యత్ర
 యః పుత్రాస్సమృధూవుః. సప్రభుస్స్వయమతవృద్ధ
 తయా ఏవనుచింతయత్, స్వతనయోషు రాజ్యాహ్లా
 య కష్టేచిత్ స్వంరాజ్యం దాతవ్యమి. తతస్తానా
 హూయ తత్తద్యోగ్యతాపరీక్షణాయ నిగమిత్థంసమ
 గీరత. వశ్చాః భవశాం సుఖవర్తనాన్యద్విశ్యసృచ్చా
 మి, నివేదయత. కస్యకస్య కానికాన్యభీష్టితానీతి.
 తదాకర్ణ్య జ్యేష్ఠః శృంశు తాతపాదాః. సగర్వ

దాహం తారికా నైవ్యాకరణానాం కారికాన్తి
మాంసకాన్సోరాణికాంశ్చ సమీపేస్థాపయన్ తత్త
ద్గ్రీవవిచారణేః కాలం యాపయేయమిత్యపేక్షే ఇ
త్యాచప్త. ద్వితీయస్తు నితరాంద్రీయ్యం సంపాదయన్
దేశాటనం కుర్యామిత్యపేక్షామమ వర్తతే ఇత్యా
హస్త. తృతీయస్తు బహిష్కరణాన్సంయోజ్యబహు
నిరాజ్యాని సంపాద్య సమ్యక్ప్రజాః పరిపాలయన్
త్రినుసార్జయేయమిత్యనుకూలమాచప్త. తతో
వృద్ధస్సమహారాజః ప్రథమద్వితీయయోర్యథేచ్ఛం
ధనాదికం దత్వా తత్తదభిప్రాయానురూపం సర్వ
మనుకూలయిత్వా ప్రేషయామాస. చరమం సుత
మేవ రాజ్యభారార్హం మత్వా తమేవ రాజ్యాధిప
తిమతానీత్. తేన సురక్షితాః ప్రజాస్సమాననం
దుః. తస్మాదేవం తత్తదర్హతామాలోచ్యాధికారాః
ప్రదాతవ్యాః.   *   *   *

౪౭. రజకరాసభయోశ్శునకస్యచకథా.

పరానుయాసం యః కార్యం కుర్యాత్స్వామిహితేచ్ఛ
యా! స విషేదతీచీ తా రాత్తాడితా గర్దభోయథా ॥

వారాణస్యాం కశ్చేద్రజకస్సనువర్తత. తన్నిక
ఘోషకా గర్దభశ్శ్వాచావర్తతాం. తస్మిన్రజకే క

స్యాంచిత్రతౌ గృహభ్యంతరే నిద్రాణే కేచి
 చ్చారాస్సమాగత్య తద్గృహభిత్తిం కర్తవ్యతీర్కయ
 విలం కుర్వంతతసః. తదాసశునకస్తద్గృహేనావర్తి
 త్. సన్నిహితస్తు సరాసభస్తత్సర్వమాలాక్య స్వయ
 మేవమాలాచయామాస.

అహో చారాః ప్రవిష్టాస్సాన్వమీతు నిద్రాతి. శు
 నకస్సమీపే అవర్తయిష్యతేచేత్సాన్వమినమబోధయి
 ష్య దేవ. సర్వగతౌవా నజానే. ఇదానీమహమేన
 వాస్వామినం ప్రబోధ్య తస్యోపకరోమి. అన్యథా
 స్వామివ్రోహిస్వామితి. తదనంతరం తత్ప్రబోధ
 నార్థం స్వయమేవోచ్చైరగాస. తచ్చృత్వా రజ
 కః కిమేవమయమర్థగాత్రే నిద్రాభజ్ఞం కరోతితికో
 పెనాగత్య పండమాదాయ తం ప్రహృత్య పునర్గృ
 హంప్రవిశ్య సుష్వాప. చారాస్సవకార్యం నిర్వర్త్య
 భవనాన్నిరీయః. తావచ్చనకస్సమాగత్య గృహ
 ధావతశ్చోరాద్దృష్టౌ ముహుర్ముహురభవత్. త
 ద్భవణంశ్చృత్వా రజకస్సౌశయ్య గృహం పరితస్స
 మాలాకయత్. తద్బలమాలాక్య హో చోరైస్సర్వ
 స్వమపి హృతమితి శుశోచ. తావత్తస్కరాః బహు
 దూరం జగ్తుః. గర్దభస్య ప్రహారపవప్రయోజనమ
 భూత్. తస్మా తేనాపిస్వాన్వైకార్యే నయతితవ్యం.

రూ. రాజ్యకీర్తికామతత్పుత్రస్యవకథా.

విద్యాగమార్థంపుత్రస్యవృత్త్యర్థంచయతేతయః।

పుత్రం సదాపాధుశాస్త్రీప్రీతికృత్సపితా నృణాం ॥

పురా పాశ్చాలదేశే మహావర్తాభిధా మహీపతి
 ర్విద్యోతతేస్త. తస్య సుమతిర్నామ సుతస్సమజా
 యత. సాతీవబుద్ధిమాన్వర్తతేస్త. పకామారెవ
 యసి స్థితస్సకా స్వపితరమాలాక్య, ప్వామిత్తమమ
 హతీ కీర్తిరుపార్జనీయేత్యుక్తంతతేమనః. కేన మా
 న్గేణ తత్ప్రీతిస్సాస్యదిత్యవృత్తే. రాజా స్వమ
 తమాలాక్య వత్స, త్వమద్యారభ్య యాత్రం ధర్మ
 మనుసన్ధాయ సుఖేన ప్రజాః పరిపాలయ. అపిచ
 ధక్తిమాన్సురుషు దయానాదీనెషు దాక్షిణ్యవాన్భం
 భుషు అనులైకవాన్వైశ్వర్యేషుచ భవ. నిరర్థకం క
 స్యాప్యపద్రవంమాకురు. దాక్షిణ్యార్థనలోభాద్వా
 న్యానాన్యానానవ్యత్యాసయ. దరిద్రేభ్యో దా
 నం కురు. ధనవత్సు ధనం దత్తమపి నవిశేషకీర్తిక
 రంస్యాత్. పశ్య-శుష్కభవత్సు సస్యేషు ప్రదత్తా
 వృష్టిరేవ మేఘానాం కీర్తికరీ. నసముద్రోదకేషు ద
 త్తా. తస్మాదేతత్సర్వం మనసినిధాయప్రవర్తసయ
 ది తవ యావచ్ఛన్ద్రీదివాకరం కీర్తిః ప్రచరేదేవేత్యు
 పదిత్య స్వరాజ్యాధికారే తమభిషిషేవ. తతస్సయ

భావదేశం పృథివీం సాలయనీర్త్తిభాజనమాసీత్ .
తస్మాత్పితృభిర్బాలాపవముపదిశ్య తదుత్సాహాన్వర్ధ
యిత్వా సన్తాగేః ప్రవర్తయితవ్యాః. * *

౪౯. రాజతాపనయోఃకథా.

ఆరేషుధూరైష్వవిమృశ్యలాకేహితం నవా
చ్యంత్యహీతంనవాచ్యంప్రరండకో నామము
నిపరీవీరౌహితౌపదేశేనహతౌభవ త్సౌక్తిక్ ॥

మహావీరౌ నామ గాంధారదేశాధిపతిరాసీత్ . స
బహుధనవ్యయగృహ్లా తాళప్రమాణవారివార
ణమేకయోజనాయామఁ చతటాకమకల్పయత్ . ఆ
తివృష్ట్యామపి తత్రజలాని నైవాదృశ్యంత. తదా
శ్చర్యమాలాక్య 'రాజా నితాన్తచింతాతాన్తస్వాన్త
స్స' తద్రోధస్యవతస్థే. తావదేరండనామామునిః
ప్రభుసమీపమెత్య సత్కృతస్సౌ కుతశ్చింతాపరవశత్త
వ లక్ష్మ్యసెఇత్యపృచ్ఛత్ . నృపతిస్తస్థే నమస్కృ
త్య స్వామిన్నహమిమం తటాకం నిరమాపయం.మ
హావృష్ట్యామప్యత్ర జలబిందురపి నావశ్యతే. తస్మా
దపకీర్తిభాజనమాసమితి చిన్తయామీత్యాహస్త. స
మునిః కించిద్ధ్యాత్వా అహో జ్ఞాతమేతత్కారణం
సాహసాదిగుణశాలినౌరాజర్షేర్మహర్షేర్వా కంఠరక్తే

న సంస్కృత్యయన్నయ త్రత్యదేన ఆయై బరీకరొషి
చేత భూగ్యో గైయంతటాకి ఇత్యవదత్. తతః ప్రభు
సమూలావ్య అయిమేవ తాదృశఇతి నిశ్చిన్య భిడ్డ
న ఇన్దునికింత మేవ భిత్వా బరీకర్తనిర్వర్తయామా
న అథ రిటాకిః పుపూరే. రాజా పూర్ణమనోర
భోభూత్. తిస్త్వాగ్నిభివా జనైః స్వాపాధకం కా
లో ఏతం చ బోధనీయాః అన్యథాన్వహేని రేవస్యాత్.

౫౦. రాజమల్లయోగకథా.

వాగాడమ్బరవాకాలాకే నకించిత్కర్తుమర్హతి ।

గర్జన్తునానవర్జంతి నగర్జంతి ఘనాఘనాః ॥

పురా వజ్రిజంఘానామ మల్లోఽవిద్యత. నమి
తవిద్యతయా కుత్రాపి జీవనం సమ్యగలభమానస్స
న్మళయాభదేశాధిప తస్మిన్దగాభిధన్య నమీపమాన
పాద. తత్ర సమయం నిరీక్ష్య మహారాజం ప్రణీ
సన్య విజ్ఞాపయతిస్త. స్వామికా ఖిగరీవిద్యాసమర్థా
హం తవ సమీపే వస్తునాగతోస్థి. తన పుత్రాకాఘ
రరీవిద్యానిపుణానుకర్యం. మహాపితాన్తల్లాన్యత
మప్యేకదైవ జయేయం. పర్వతానపి శిరసా వహా
యం. మహాన్యాఘ్రానపి నిగృహ్ణాయామితి. తచ్చు
త్వా రాజా సుతరాంవిసిష్టియే. తావదేవ నగరా

ధ్యక్షస్సమాగత్య గాజానం ప్రణిపత్య మహాస్వామి
 న్నగరాన్నాతిదూరవర్తిని పర్వతే వ్యాఘ్రాదయో
 దుష్టనత్వాస్సమవేతాస్సంతః పౌరాన్బహుధా భా
 ధంతైః పౌరాస్తు ఆయే మహావనవత్పర్వతసమీపే ఇ
 దం పురం వర్తతే. ఆత్ర స్థిత్యా వయం నిహతాఇ
 తి ప్రతిగృహం క్రొశంతీతి విజ్ఞాపయామానః. రా
 జా కించిగాలోచ్య వజ్రజంఘపూలూక్య ఆయి మ
 ఖ్లాగ్రేనర, త్వం పర్వతానపి వహేయమిత్యవదఃకి
 ల. ఇమం గిరిం శిరసా ధృత్వా దూరం నేతుం శ
 క్నోషికిమితి ప్రవచ్ఛ. సమల్లస్తు అహో కించితాకాల
 పర్యంతం సుఖభోజనం పాప్తముపాయః పాప్త
 స్తదనంతరం యద్భావి తద్భవత్ప్విత్యాలోచ్య స్వా
 మిన్నర్వతద్వయమపి భుజాభ్యాం ధృతవతో మే జి
 హ్వో ఏకంపర్వతం శిరసా వహేయమితి స్వామిప
 నిధౌ విజ్ఞాపయితుం జిహ్వోతీత్యకథయత్. రాజా
 తు తర్హి త్వరస్వేత్యువాచ. తచ్చృత్వా సపునఃప్ర
 ణమ్య స్వామిన్బహుదినాదారభ్యేతాదృశకార్యా
 భావాన్మమ తత్పాటవంకించితుకంఠితమివాస్తే. త
 స్తాదేకసంవత్సరపర్యంతమవధిః ప్రదీయతేచేదను
 రూపాహారాదినా దేహం దృఢీకృత్యైతతాకార్యం
 నిర్వర్తయిష్యామీత్యకథయత్, తదాకర్ణ్య సన్మపతి

స్తతైవ భవద్విత్సంగీకృత్య తావత్పర్యంతం తవ తేన
 భవితవ్యమిత్యవాదీత్. సతు ప్రతిదినమేకైకం ని
 ష్కం దీయతేచేత్తదేవాలమితిన్యవేదయత్. రాజా
 త్తైవాదాపయత్. సతదాది దినేదిన మృష్టాన్నా
 దికం భోజంభోజం మదగజాయతేష్ట. తతస్సంవత్స
 రే పూర్ణై సరాజానం ప్రతి స్వామిన్నస్తిద్ధినే గిరిం
 జహామి. తత్ర భవద్భిస్తత్ర భవద్భిస్సన్నిహితైర్భ
 వితవ్యమిత్యాహస్త. రాజా నితరాం ప్రహృవ్యప
 పరివారస్తం ప్రదేశమగాత్. తతైతద్వృత్తాంతం
 కర్ణాకర్ణికయా శ్రుత్వా తద్దిదృక్షువః పౌరాజానప
 దా గ్రామీణాశ్చ నమాజన్తుః. తావదయం పరికరం
 దృఢం బధ్వా భుజానాస్ఫల్య రాజానం ప్రతిస్వా
 మిన్నేర్ష్యధరం వాఘం సన్నద్ధౌస్తి. అజ్ఞాప్యంతాంఘ్రే
 నికాః పర్వతముద్భృత్య మచ్ఛిరసి నిధాతుమిత్యా
 హస్త. తదా రాజా విస్మిత్య కథమిమే గిరిముద్ధర్తా
 రశత్యవదత్. మల్లస్తు స్వామిన్నర్తి యద్యవ్యహంమ
 త్ప్రతిజ్ఞానురూపం గిరిం వాఘం శిరసా సమర్థౌస్తి.
 తథాప్యేతావద్భిరవ్యనుధార్య ముత్తైష్ట్యం మమశక్త
 రస్తివా? భవద్భిరేవాలాచ్యతామిత్యాహస్త. రా
 జాలజ్జితస్సగ్గృహమగాత్. తస్మాదశక్యమపిసాధయే
 యమితి నాక్ష్పరాక్రమశ్చాలినాం వచనం నవిశ్వసత్.

౫౦. అధీశ్వరస్య తత్సామస్తసచివయోశ్చ కథా.

పరిణయామపకారాద్వా యోవిశ్వసితి శత్రుషు |

ప్రసుక్షణవ పృథ్విగ్రాత్పతతిః ప్రతిబుధ్యతే ||

చక్షాశదేశే కశ్చిద్రాజానవర్తత. నమహస్తం

పాలం నిర్మాత్య సప్తేష్యస్తద్వర్గమేవాధివనితస్త. త

స్తాచ్చతుశ్చిరజయోభూత్. సర్వేచరాజానస్తస్మై

కరాద్దదతతసః. ఏవంఘ్రితేకశ్చిత్పాష్టిగ్రాహస్తమ

ధీశ్వరం యెనకేవాప్యపాయెన పాలాద్భూరానీ

య సిగృహ్నేయామిత రద్ధాన్వేషీచ తస్మిన్మిత్రా

యతేష్ట. కరాచిశ్చరాజానమత్య స్వామిన్వృః మ

త్తుత్రీస్య పివాహోభవేవ్యత. తస్మిన్వాతే భవద్భి

క్ష్యకృహంప్రశ్నాకంశవ్యం. యదిమయ్యనుగ్రహ

స్తస్మైవంక్రియతాం. అవ్యథా విజ్ఞాపయితుమేశక్తా

స్తీతి ప్రార్థయతేష్ట. తదాకర్ణ్య రాజా తథేశ్యంగీ

కృత్య తద్భూంజిగమిషురాసీత్. తావత్తదమాత్య

స్సమాగత్య స్వామిన్వత్తుమస్తిరగమనమసాంప్రతం.

మిత్రాయమాహోప్యయం భవజ్జిమ్ముక్తయా ఏనము

పాయమకల్పయది శ్యాదిదహునా తమబోధయత్.

తథాపి సరాజా ముక్తవచనమనాదృత్య వినాహగె

హయితం తక్లేహమగాత్. సపాష్టిగ్రాహస్సవిన

యం రాజానం ప్రత్యుద్గమ్య స్వవేత్తప్రవేశ్య

సేనాభిస్తంతలైవరురొధ. తతస్తదీయం రాజ్యం పాస్వ
 ధీనమకరోత్. తస్మాద్విప్రస్య వచనం నొల్లంఘయేత్
 మిత్రాయమాణస్యాపి శత్రోర్వచనం నవిశ్వసేత్.

౫౨. కాకమయూరకథా.

అజననాదామగణాదభ్యస్యతు వాయసస్తవస్యతువా
 క్షణివదేకాంకేకాంకొకిలపత్నీచమంచఠింకూజైత్ ||

అత్తపక్షపరిత్యాగాత్పరపక్షైశ్చ యోరతః ।

సపరేర్హస్యతేమూఢః కాకః కేకికులైరివ ॥

బృహదావనే కన్యచిదశ్వత్థస్యాపరి కేచిద్వాయసా
 నీడాని నిర్తాయ తేషు స్వశాపక్షేస్సహసుభేనవనం
 తిష్ఠ. తత్సమీపే కన్యచిద్వటస్యాపరి కేచిన్తయూ
 రాశ్చావనక. తేషు కాకేష్వకస్తాన్చిహ్నిణస్సజా
 రియాంశ్చాలాక్య స్వజాత్యపేక్షయా మాయూరీ
 జాతిరైవ శ్రేష్ఠత్యాలాచయామాన. తతస్సజా
 తిం ధిక్కుత్యి వటస్యాధఃపతితాని బర్హిబర్హాణీశం
 గృహ్య స్వపక్షేషు సంయోజ్యాహం మయూరౌభ
 వమితి ధియా త్రైస్సహ సంచరతేన్త. అథ కదాచిన్త
 యూరాస్తత్స్వరంశ్రుత్వా ఆయంకాకః. అస్మాన్స్వ
 ఛ్యయితుమాగతఇతి నిశ్చిత్య నఖైస్తుండైశ్చతత్తనుం
 విదీర్య సప్రణేకుర్వన్తస్తం నిరకాసయక. సకా

కస్తాన్విహాయ పునన్యప్రసంఘసమీపమగమత్. తె
 వాయసాస్తం దృష్ట్వా అయే, త్వమస్తాన్నిరాకృత్య
 యాన్తయూరానగమః. శ్రేష్ఠేషు తేష్వేవవస. అ
 స్తా మాస్పృశేతి స్వసంక్షౌదుత్సారయామాసుః.
 తదా సకాకస్వయమేకాకీబభూవ. తస్తావ్యస్త్వప
 త్నముపేత్య పరపక్షమపేక్షతే సపవమితోభ్రష్టస్త
 తోభ్రష్టశ్చ భవతి. * * *

౫౩. తెన్నాలరామకృష్ణస్య రజకస్య చకథా.

ఉపాయశాలీమనుజోనాపాయవిషయోభవేత్.

ఏలాసుదభౌజనాదౌ విషయోగెపినిర్భయః ॥

తెన్నాలరామకృష్ణః కదాచిగచ్యుతరాజనమీపే
 కిందిదనుచితంహాన్యమాతతాన. రాజామృద్ధస్త్వనా
 మకృష్ణస్య శిరోమదగజపదేన మర్దయతేతి భటాన
 వాదీత్. తెతమాదాయ గ్రామాద్భహిర్విశాలంచ
 త్వరమాసేదుః. తత్ర ఖనిత్రేణ భూమింభాత్వా
 తప్తిన్గర్తే తమాకంఠం నిదఘ్నుః. తతస్తేషు గజమా
 నైతుం కిందిద్ధూరం గతవత్సు ఏకః కుబ్జారజక
 స్తం దేశమాయయా. పతందృష్ట్వా కుతపవం నిబా
 తాసీతి వప్రచ్ఛ. అయే రజక, త్వమివాహమపి వక్ర
 తమరభవం. కశ్చిద్వైద్యః నూం దృష్ట్వా మద్వల

షా వక్రణామవనెతుమిహాం చికిత్సాం కారయా
 మాస. ఏతదవట్థసేనానుకూలాష్టగా మత్తమరి
 దానీమృజ్జీబభూవ. అహో, మాద్యశేషు నభిషగే
 వనిపుణః. ఇయం ధూమిరేవ చికిత్సితమనుకూలా
 ష్టవతీ. దైవవశాద్వికృతదశాయాః పరిముక్తాస్తి. మ
 త్కాయే ఆర్జవమాయాతంతా నవామామధ్యత్య
 త్వమేవ పరీక్ష సేవ్యత్యవాదీత్. తతస్సపనమధ్యత్య
 దృష్ట్యా పావమిన్తామప్యేవం కుర్వీతి పార్థయతేస్త.
 తమేదతస్తిన్గరై కంతపర్యంతం సృష్టిర్ధృఢం పిఢా
 య తత్పటభారేస్సహ రాజసన్నిధిమాయయా. రా
 జా తమాలోక్య కథంతాన్వంచయిత్వా వమాయా
 తోపిత్యపృచ్ఛత్. సతద్వృత్తాన్తమఖిలం యథాక్ర
 మం విజ్ఞాపితవాః. రాజా తచ్ఛ్రద్ధిపాటవంశుక్త్యా
 విస్తీత్య తస్య యథావృరం దయతేస్త. తం రజకం
 చ మోచయామాస. తస్మాదేవం జుద్ధికాలినః అపా
 యానమృపాయేనైవ తరంతి.

౫౮. శూద్రైర్వంచితప్రాప్తాణకథా.

ఆత్మేవమ్యేనయో వెత్తిమర్జనం సత్యవాదినం,
 సతథావచ్ఛ్యతేధూరైర్గృహ్మాణశ్చగ్రహాయథా॥
 తామ్రపణీతరే శ్రీరామపురాభిదేగ్రహం

వనస్తపోనుయాజీత్యేకో బ్రాహ్మణోఽవిద్యతః. సక
 దాదిత్పదైరీకేణ యద్యప్యమిత్యాలోచ్య గ్రామాంత
 రం గత్వా సలక్షణాన్పశూనానియన్నాసీత్. తావ
 త్కేచిచ్ఛుద్రాస్తాన్చ గానపహరేమేత్యాలోచయ
 త్తిస్త. తేష్వేకః బ్రాహ్మణాభిముఖిమాగత్య భోజ
 ద్దానుకరః ఇమానలరూపాదాయ గచ్ఛసీతివప్ర
 ఛ. నవివ్రస్తు సేమేశున కాః. పశ్య ఛాగాః. యజ్ఞా
 ధృవా రామిత్యవోచత్. తతస్తస్య కించిద్దూరగమ
 నానంతరమన్యోచృచలః పురతస్సమాగత్య బ్రహ్మ
 న్భాగ్నిస్తాసీకిం? బ్రాహ్మణోపి శునస్పృశన్నయసీ
 త్యవోచత్. సద్విజః కించిత్సంశయాభువుకా రూ
 ప్తీం కించిద్దూరంజగామ తావనపరశ్శూద్రస్సన్ని
 ధాయు అరె, కస్తస్వం వధి ఉన్నత్తాన్మున కానిగమర్థ
 మానయసి? యంచా కంచా ఇమే దశంతిచేగ్రింక
 రోపి. ఉత్సృజౌశ్శృజౌశ్శృధిక్షిపతిస్త. నద్విజాతిన్సు.
 త్యమేతే శున కావచ. నచ్ఛాగాః. అన్యథా ద్రష్టార
 స్సర్వేపి కథమేవం వదేయిరితి నిశ్చిత్యతాంస్తత్రై
 వత్యక్త్వాజగామ. తేనూద్రాస్తానాదాయజగ్ముః. తస్తా
 ద్భవనానామైకమ త్యేధీసు. నపి తైర్వశీక్రియేత్రచ.

౫౫. పరస్పరవంచితయోశ్శుద్ధియోక్తౌ ధా.

సపరైతైవవంచ్యతప్రవృత్తః పరవంచనై ।

అన్యోన్యవంచనాసక్తౌ పణిజౌవంచితౌ మిథః॥

యాచవరనామనినగరైః ప్రేకతపణిలెతికశ్చిచ్ఛూఛ
ద్రోఽవర్తిష్టః సకదాచిద్ద్రామాన్తరం జిగమిషురైక
మానపరిమితాస్సికతాస్సిచయే బద్ధ్వా ప్రతఫ్లే.
మాచవరనామని తత్సమీపగ్రామే గోమయపణితేతి
కశ్చిచ్ఛూఛద్రోఽవర్తితః సౌప్యన్యగ్రామంయియాసు
స్సవప్తాన్చలైః పంచమానపరిమితం గోమయం
బద్ధ్వా ప్రయయా. సన్ధ్యాయాం తావుభావపిమా
ర్గవశాదేకం గ్రామమేత్యతత్ర క్షచిత్సత్రశాలా
యామమిశ్రతాం. తదా సప్రేకతపణితా గోమయప
ణితుః గ్రన్థిమాలాక్యాయమన్నగ్రన్థిరైవ. ఉపా
యేనైనమనుజ్ఞాప్యైతదోదనమసహరేయం. తేనసు
ఖభౌజనంభవేదితి మనస్యచింతయత్. గోమయపణి
తాపి ప్రేకతపణితుః పాథేయమవలూక్యాయం త
ణ్ణులగ్రన్థిరైవ. యథాకథంచదపహర్తవ్యైత్యలూ
చయత్. ఇతః ప్రథమో ద్వితీయం ప్రతి అంగపథి
కానామకూషేవ మూఢః. పశ్యే ప్రయాణకాలే భ
క్తం విహాయ తండులనాహృత్యేదానీం తుధాపీ
ద్యైశ్చ వ్యాజహార. తచ్చుత్తే ద్వితీయస్తవహా

మత్సాధేయమన్నం మత్స్యాఽయమేవం వ్యాహరణ
 తనిశ్చిత్త్య తంప్రత్యేవమాహస్త. భౌ, అహమన్నమ
 పాహరం. మమ తున్నాప్తి. తవాభిమతంచెదిదం
 గృహీత్వా త్వత్తండులాన్వేషితి. నప్రహృష్యామమే
 న. తతస్తా న్వన్వపాధేయగ్రంథి అవినృప్త్యేవవిని
 మిత్య పృథక్ విభిన్నాభ్యాం మార్గాభ్యాం పరస్ప
 రభియాగమతాం. తత్ర ప్రత్యేకం న్వన్వగ్రంథిం
 నృస్య దృష్టౌ పరస్పరం విసిష్టియాతే. తస్మాజ్జనా
 నం ఒకశ్చేత్సన్వయమపి కేనాపి వంచ్యేతైన. * *

౫౬ చక్రమత్సృకథా.

శ్రూన్వరిత్యజెహూరంగూఢనకానివహ్రాదా.

యప్తతాన్వశ్చ సన్వహ తస్యనాశోభవేద్భ్రవం॥

పురా విమలావతీనామనిసరస్యాం నానావిధా
 మత్స్యశ్చైరాన్నివసంతిస్త. జాత్వేకొబకస్తత్సర
 స్సంప్రాప్య తత్రస్థా యుషానాలాప్య యథాక
 థంచితే మయా ఖాదనీయాః. ఇత్యోలోచ్య జ
 లాపాస్తప్రదేశే ఉపవిశత్. తదా తే మినాస్తం
 చక్రమద్విత్య భయాహూరం ధావంతిస్త. ఒకస్తుధా
 వతస్తాన్ప్రీతి హేమత్స్యా, కిమన్ధం దూరంప్రధా
 వథ? మద్వదనప్రీతిస్తానపియుష్మానహంనభక్షయామి

శృణుత. ఆబాల్యాన్తయా జహుశః ప్రాణహింసా
 అకారి. తతపవాన్తతుగ్లక్షయోజాతః. సృష్టశ్చ
 భవం తస్మాదహమిదానీనుతివిరక్తిభూయోతః. పరం
 కదాపి ప్రాణహింసనం నకరిష్యామీతి ప్రతిజ్ఞామ
 కార్షం. తపస్యన్నద్య నిరశనవ్రతమప్యకలయమిత్య
 వాచత్. తచ్చుత్వా తే మత్స్యః కించిత్ప్రత్య
 యమేత్య క్రమేణ నిర్భీకాస్సంతస్తత్సమీపపవ చె
 లుః, బకస్తుసమీపగతానపి తానతివిశ్వాసపూర్వకం
 పశ్యన్కుతిపయదినాని తత్సఖ్యమేవాభినయతిస్త, త
 తః కదాచిచ్చింతాక్రాంతమివ తిష్ఠన్తం బకమాలోక్య
 తేమత్స్యస్సర్వేపి పక్షిసార్వభౌమ, కుతః ఖద్యమా
 నభివాలత్యసే? ఇతిపప్రచ్ఛః. బకస్తు శూన్యతాం
 మిత్రైరితఃపరంద్వాదశవత్సరాననావృష్టిర్భవిష్యతి.
 తదా సర్వాస్సరితస్సరాంసచ శుష్కీభవిష్యంతి.
 తదా జలాభావాద్యుష్ణాకం మహావిపత్తిస్సన్నభవేది
 తి మిత్రవ్యసనమాలాచ్య శౌచామీత్యబ్రవీత్. తదా
 కర్ణ్యభీతాస్తేసర్వే యత్రకుత్రవా నిర్బాధం సరస్సు
 ముద్రంవా అస్మాన్నయేతి తం ప్రార్థయన్తైస్త. బక
 స్సస్తువ్య అశౌఘం కించిత్సరోవరమస్తి. తద్వః ప్రా
 పయామి. మాభిభీతేత్యుక్త్వా ఏకైకం క్రమేణ గా
 హంగ్రాహం దూరంనీత్వా సర్వానప్యభక్షయత్. త

స్తాత్పత్రభిరతిహితము క్తసుపి తన్నవిశ్వసేత్. *

౫౭. బ్రాహ్మణస్య వ్యాఘ్రహరిణానాంచకథా.

అనుకూలపవనయోగాజ్ఞాడమస్యభ్రంసుజీవనందిశ

తి । చండానిలానుషంగై గర్జన్మశనీన్సపవర్జన్యః॥

శ్రీనగరనామనిపురే దేవశర్వాభిధౌ బ్రాహ్మణః ఆ
సీత్. సదరిద్రితయా తత్రతత్ర భిక్షామటన్లభ్యే

స్తండులాదిభిరాత్మపత్నీపుత్రాదీనక్షునస్వధర్మైశావ
ర్తిష్ట. సకదాదిత్సమితుశాశాద్యాహరణార్థమరణ్యా

నీం గత్వాతత్రైకం వ్యాఘ్రేందదర్శ. తదానితరాం

భీశ్వాదిగ్భ్రాంతస్సన్వాకమ్పిత. తావచ్ఛార్దూలా

నుజీవినౌ హరిణౌవేనమాలోక్య బ్రాహ్మణోయమ

తిభీతఇతి నిశ్చిత్వ శార్దూలంప్రతి స్వామిన్శార్దూల

చక్రీవర్తి, దరిద్రోయం బ్రాహ్మణస్తనప్రసాదమా

కాంక్షాత్వత్సన్నిధిమాగతఇతి నివేదయామాసతుః

తదాకర్ణ్య వ్యాఘ్రేన్సన్తుష్య నికటస్థాని స్వభాదిత

నరాణామాభరణాని తస్మైదత్వా కృష్ణసారాభ్యా

ముపశ్లాఘ్యమానస్తంవిప్రం గృహంప్రతి ప్రాహి

ణోత్. ఏతత్సర్వంశ్రుత్వా తత్ప్రీతివేశికస్వయ

మప్యేవం ధనవాన్భవేయమిత్యాశంక్య తద్వ్యా

ఘ్రేసమీపమాయయా. తదా వ్యాఘ్రేసమీపే ద్వా

జమ్మకావవర్తేతాం. తావేతమాలోక్య యథాకథం
 చిదేష అవాభ్యాంభక్షణీయఇత్యాణాచ్యవ్యాఘ్రం
 ప్రతిస్వామినక్రవ్యాదమాదామణే, అస్తవదృష్ట
 వశాత్పురతః కొపిమనుజస్సచూయతి. తవక్రూచాఢ్చ
 నైరయమేవకాలఇతివృజ్జిష్టపతాం. తదాసవ్యాఘ్ర
 స్త్వరితనూగత్యతం గృహీత్వా చబాద. అచశిష్టాని
 మాంసాని తావభక్షయతాం. తస్మాత్ప్రభూణాంస
 మీపే సజ్జనాస్థితాశ్చేదేవం పరావకారస్సమ్భవే
 ద్దుర్జనాస్థితాశ్చేదేవం పరావకారపవ సమ్భవేత్.

౫౮. తేన్నాలరామకృష్ణస్యరాజసేవకయోశ్చకథా.
 ఉపాయేనాపదస్తీర్తాప్రజ్ఞస్సఖమవాప్నుయా
 త్. వెతనస్సోతసావేగేహ్యనమ్యోద్ధ్రియతేపునః॥
 ఏకదా తేన్నాలరామకృష్ణః కృష్ణరాజసమీక్షేకి
 మవ్యనుచితం హాస్యమతానీత్. తేన రాజా కుపిత
 స్తచ్చిరశ్చింతమితి స్వసేవకావాదిదేశ. తాతమా
 దాయ గ్రామాద్భహిశ్చత్వరమగమతాం. తతోరా
 మకృష్ణస్తాప్రతి సవినయమాహస్త. హేభద్రా, మ
 మభాగ్యవిపర్యయాదేవమభూత్. అస్తునామమృత
 ప్యాపి మనుయథా సద్గతిర్భవేద్దథా భవద్భిరుపకా
 రః కర్తవ్యః. అహంతావదప్తింస్తటాకే కంతపర్యం

అనున గాహ్య మిచ్చ జేవఁగం భాగ్యశాస్త్ర పుంకరి
 పూర్తి. అనునది మేవ మర్తి తమముఖాపి భిం
 ము అవత్పరిగ్ధులు. అన్వచనం త తి భగ్యంగి
 చక్రిశుః. అతస్స గామకృష్ణ స్థం తటాకిమస గాహ్య
 తయోర్గర్భస్థస్స స్నేహ నేన అభ్యాసమభిరీయహుం
 క్పిశ్య జలేమమన్త. తతస్త్రి సరభ స మేకదైవప్రసారిత
 భిష్టతయా పరిష్పరభిష్టాభ్యాంనిహితౌ ద్వావప్యమి
 యే అం. గామకృష్ణస్య రాజాన మేకస్యస్వ దాతుర్భక్త
 నుమూనే. రాజావిష్టత్యతస్త్రిప్రసన్నోహత. తస్మా
 త్ పరిహాసశీలాః పరాభ్యాప్యవమాత్మానంమోచ
 యంతి. * * * * *

౫౯. గజగోమాయుకథా.

ఉపాయేనహియచ్ఛక్యంనతచ్ఛక్యంపరాక్రమేః ।
 మదోన్తత్తామహానాగాఃపశ్యక్రోష్టాప్రధావితాః ॥
 పురా దక్షిణదేశే ద్వాదశవక్షానావృష్టిరాసీ
 తే. తదా జలాశయాస్స ర్వేపి శుష్కభవంతిస్త. త
 స్మాత్తత్ర శ్యాగజాస్స ర్వే సంఘీభూయ జలసమృద్ధదే
 శాన్తచ్ఛాపేతి ప్రస్థాయ మార్గై చన్ద్రపుష్కరిణీం
 నాను పుష్కరిణీమూల్య తామభితః కాననెషు
 వసంతిస్త. తతఃప్రభృతి గజానాం గమనాగమన

కాలే పుష్కరిణ్యాస్సమీపస్థాః కేచిజ్జమ్బుకాః కరి
పాదాభిఘాతైరమియంత. తస్మాత్సర్వై జమ్బుకాన్స
క్షీణాయ ఇమే ద్విపా అస్మాత్ప్రదేశాదుత్సారణే
యాః. కథమేతత్కార్యంభవేదిత్యాలోచయంతిస్త
తేష్వేకా జమ్బుకః అహమేతానుత్సారయామి. ప
శ్యత మచ్ఛక్తిమిత్యక్త్వా గిరిశిఖరమారుహ్య గజా
నేవమాహస్త, అయే దంతినః, ఇతఃపరం యుష్మా
భిరత్రేనవస్తవ్యం. అస్యాం సరస్యాం ప్రతిదినమపి
జగత్పతిశ్చంద్రః జలక్రీడాం కరోతి. సాద్య యుష్మా
కం దుర్గంధమనహమానస్సన్ యుష్మాన్ప్రీతి ఇమే గ
జాఇతఃపరం మత్పుష్కరిణీం ప్రవిశంతిచేదేతాన్తక
రాగృణ్ణస్తు. అస్తిన్వనె నసంతిచేదేతాన్సింహాన్సం
హరంత్యతి శశాప. ఇమం వృత్తాంతం భవణాం సూ
చయితుం మాం ప్రాసీనోత్. పశ్యతాద్యాప్య
త్రైవ విహరతీతి. తద్వచనమాకర్ణ్య తేగజాస్తత్పరీ
క్షణీయమితి సర్వోపరం దద్యుః. తత్ర చంద్రప్రీతి
విమ్బం జలతరం గేషు చలితమివాలోకి. తే తద్దృష్ట్వా
అహో చిత్ సత్యమేతత్సర్వమపీతి ప్రభీతాస్సంతస్తం
దేశం విహాయ జగ్ముః. తస్మాదుపాయవతాం అసా
ధ్యకార్యమపి సులభమేవ భవతి.   *   *   *

౬౦. మత్స్యత్రయకథా.

అనాగతవిధాతాచ ప్రత్యుత్పన్నమతిస్తథా.

ద్వావేతౌసుఖమేధేతే యద్భవిష్యవినశ్యతి ।

కస్యాంచిత్సరస్యాం త్రయో మత్స్యాన్సంతి
స్త. తేష్వేకఃకుశలతమః, కదాచిత్ససమాలోచ్యేత
రాప్రత్యవదత్. అయినఖాయా, శృణుతమిదానీం
గ్రీష్మస్తున్నమజని. ఇతఃపరమేతత్పల్వలం నిరాపంభ
విష్యతి. తస్మాదిదానీమేవాశోష్యంహ్రీదంసముదగిం
వాప్రవిశామ. నొచ్చెనస్తాకమత్యాహీతం భవే
దసంశయమితి. తదాకర్ణ్య తౌ కోయం బకబన్ధనో
పాయః. కిమేవంవృథా సంభావయసి. గచ్ఛగచ్ఛే
తి తం నిరాచక్రతుః. తతస్సకుశలామత్స్యఃప్ర
వాహమార్గమాశ్రిత్య వారిధిమవిశత్. అన్యవత్రై
వావసతాం. తతఃక్రమేణ సరసి శుష్కభవతి దా
శాస్సమేత్య బడిశం ప్రాసార్యద్వావపిగృహీత్వాత
టే నిచిక్షిపుః. తదైకః మృతవగాస్త. అన్యస్తుతత్ర
తత్రలుతతిస్త. లుతంతమాలాక్య తేకైవర్తాస్తంపా
షాణోపరి నిపాత్యనఃపారుతిస్త. అపరస్తుడపాయే
న జలం ప్రవిశ్య కస్తింజ్ఞితోటరే నిలీయతేస్త. త
స్మాదావతవ్యన్త్యాః విపదఃప్రతీకారంనిపుణాఃపూర్వ
మేవ సమాలోచయంతి. మధ్యమాస్తుతపతితానాం

వివదాంతమాలాచయన్తి. మద్దాస్తవసుభవనైవ.

౬౮. అనగ్రహగ్రస్తబకమీనకథా.

స్వీయ్యమాయమనాలోద్య వ్యయయేద్యస్సవ
జ్ఞయా. పరిక్షీయతపవాశు ధనీశ్రీదనమోపస||

కస్యచిత్తటాకన్యతటే మహాన్తిన్తిగీతరురవర్తి
ప్ట. తదుపరి కశ్చిజ్జరతో బకశ్చిరాన్నివసతస్త. నతు
మూరగమనాశక్తతయా తత్తటాకస్థాన్తాన్తస్థుత్తు
యన్నాసిప్త. ఏవం స్థితే కదాచిదవగ్రహవశాత్త
తత్తత్తటాకాదీషు శుష్కిభవత్సు నిరావారత
యా సముద్రంయియానవః పరశ్చతాఃపక్షిణస్తన్తా
గ్గేణ సమాజగ్తుః. తానాలాక్య సప్తద్ధో బకః ప్రీతి
పూర్వకమిత్థమువాచ, అహో కృతార్థోష్టి, విరాచు
ద్ధుసద్వర్షనంజాతం, ఆయాత ఇమాన్తటాకస్థాన్తలచ
రాన్తహీత్వా భక్షయత. ఇదంజలం పిబత. అస్మిన్స్త
రానివసతేతి, తదాకర్ణ్య తేఖగా స్తంప్రభ భోవృద్ధ,
వయమేతావంత స్తద్వదనానురూధేనాత్త త్యాన్తల
చరాన్తృక్షయతుం ప్రవృత్తాయచి తటాకే ఏకాపి
జంతుర్నావకీష్యతే. తత్స్తవాహగః దుర్లభసాన్య
ద్వృద్ధస్తవమత్రైవ యుధాపీడితస్సకామరిష్యసి. త
స్మాదస్తాన్విసర్జయేతి జగదుః. తథాపి సబకస్తాన్నగ

స్తవ్యమస్మిన్ది నైతై గ్రీవ వస్తవ్యమితి బహుధా నిర్బంధ
 ధ. నిర్బంధవశాత్తై తద్దైవాగ్నేకృత్య తత్ర త్యాస్తలచ
 రానసగ్వానపి భక్షయిత్వా ప్రాతస్తమనుజ్ఞాప్యజ
 న్తుః. పరేద్యుస్సతటాకే సర్వత్ర విచిత్యాపి కించి
 దప్యాహారమలభమానస్సౌ స్థలాంతరగమనాశక్త
 తయా త్రిచతురదినానంతరం తతైగ్రీవ మమూర,
 తస్మాజ్జనస్సవ్యజీవనమనాలోచ్య సర్వస్వమపి వ్యయ
 యేతిచేదేవమచిరాదేవ నశ్యేత్. * * *

౬౨. వణిక్పుత్ర కథా.

ఉద్యోగినంపురుషసిహ్వాముపేతిలక్ష్మీః | దైవేన దేయమి
 తికాపురుషాపదంతి || దైవం నిహత్యకురుషౌరుషమా
 త్తశక్త్యా | యత్నైకృతేయదినసిద్ధ్యతికౌత్రదోషః ||

మహిళాపురీనామనిరాజధాన్యాం కశ్చిద్వణిగవ
 సత్. తస్య చంద్రముఖితీ పత్నీసమభవత్. తయో
 సుసమతిర్నామపుత్రస్సమజని. తస్య పంచమే వర్షే
 సవణిగమియత్. తత్పత్నీత్వాత్తనశ్శిశోశ్చ శ్రాతా
 రమపశ్యంతీ స్వపతేస్సఖాయం కంచిద్వణిజమేత్య
 భ్రాతర్నిశ్చరణాప్తీతి నివేదయామాస. స తామా
 లాక్య మాతః, పుత్రవత్యాస్తవ కుతశ్చోకస్తవత్పు
 త్రః యావత్త్వద్రక్షణక్షమస్సౌ తావత్తదృహే.

వస. మాభేషీరిత్యాశ్వాసయామాస. సాసతీ శత్రై
 వ నివసంతీసతీ పుత్రస్య విద్యాభ్యాసం కారయా
 మాస. దినెదినె నవిద్యామభ్యస్య క్షిప్రమేవ పఠ
 నే లేఖనైవ నిపుణోభవత్. అథ కామారెవయసి
 వర్తమానం యోగ్యతమం పుత్రమాలాక్య సానా
 రీ శిశో, విద్యావానసి. ఇతఃపరం సర్వదాప్యత్రేవ
 స్థితిరావయోర్నాచితా. అస్తత్పుర్వికాస్స ర్వేపివా
 నిజ్యేవైవ జీవంతిస్తు. త్వమపి తత్రైవ యతస్స. శృ
 ణు. కుండిసపత్రనై ధనపాలకావామ శ్రేష్ఠీ స్వజా
 తీయానాం నృద్ధింవినా మూలధనం దత్వా తా
 వానిజ్యే వ్యాపారయతీతి శ్రుతవత్సన్తి. గచ్ఛ. త
 మాశ్రిత్య తస్మాద్ధనమాదాయ వాణిజ్యంకురు. య
 త్రకుత్రవా స్వాతన్త్ర్యేణ వర్తావహైశ్చత్యవదత్. స
 బాలస్తతైవాంగీకృత్య ధనపాలకసమీపమగాత్.
 తావత్సధనపాలకస్తు న్నదత్తమఖిలం ధనం వ్యయ
 యత్వా పునఃపునః ధనం కైహీతి యాచమానంవ
 ణిజమేకమాలాక్య అయో, దత్తం సర్వంనాశయసి. కి
 ఞ్చిదపి న ప్రత్యర్థయసి. కథం పునఃపునః బాధసే?
 నిపుణశ్చైద్వనిక్ మృతేన మూషకేణవా వాణిజ్యం
 కృత్వా సుఖీభవేత్. శ్వగ పునర్నూతనమితి తం ధి
 కుర్యన్నాసీత్. ఆయం బాలస్తమాలోక్య మమ

మృతం మూషకం చాదాపయేతి తమయాచత. నశ్చై
 స్తీర్వయం మాముపహసతీతి మత్వా మృతం మూష
 కమదాత్. ససుమతి స్తమాదాయ కుత్ర చిద్విభ్యా
 ముసావిశత్. తత్రైకస్సమాగత్య స్వపాలితమార్జా
 రస్య ఆహారార్థమేకమానపరిమితవణకాభ్యావం
 దత్వా మూషకమక్రీణాత్. ససుమతిః క్వచిన్తార్గేడి
 వివిశ్యకాష్టభారాహర్త్యాణాం కించిత్కంచదభ్యా
 వం జలంచ దదదాసీత్. తత్రైకైకైకం కాష్టం
 వ్రదత్తం. సతత్సర్వం విక్రీయ లబ్ధైర్ధనైః కాష్టభా
 రాన్క్రీత్వా క్వచిన్నిక్షివతిస్త. తతస్త్వేకమాసమ
 తివృష్టివశాత్కాష్టభావేసతి జనాస్తదీయాని కా
 ష్టాని బహుమూల్యేనాక్రేమః. తస్మాత్సవిశేషధనా
 నిసమ్పద్య సుఖేనావర్తిస్త. తస్మాజ్జనోన్మేళణ్యశాలీ
 చెద్యేనకేనాపి ప్రకారేణ సుఖభవేదేవ. * *

౬౩. పృథగభ్యాపితశుకశాబకయోగకథా.
 సత్సంగతసానిధుగుణాభవంతి దుస్సంగతాదు
 స్తగుణాభవంతి | నదీషు తోయాన్యమృతా
 యితాని తూరాణితాన్యేన భవంతి సిన్ధౌ ॥
 పురా విధ్యసర్వతే మహాన్వటవృక్షౌ విద్యత.
 తత్రచిరాచ్ఛ్చకదమ్పతీన్యవసతాం. తయోఃరామ

లక్ష్మణనామానా ద్వా శాఖకావళవతాం. పవంధి
 తె కదాచితగ్గిచ్చి ద్వాధ్యధస్సమాగత్య వాగురాం వి
 స్తార్య తచ్చాబకద్వయమపి జగ్రహ. తదను సకా
 ర్యవశాద్గోదావరీతీరం గత్వా తత్రత్యస్య బ్రాహ్మ
 ణస్త్యేకం సానికస్త్యేకంచాకీణాత్. సబ్రాహ్మణ
 సానికశ్చోభావపి తావాదాయ నమ్యకన్వస్వభా
 వా అభ్యాస్య ప్రీత్యా పుపుషతుః. తావజ్జరతౌ
 తౌ శుకదమ్పతీపుత్రావనాలోక్య బహుధా నిర్విద్య
 తద్విచిచీవయా తానితాని తరుగిరివనాపవనానిభ్రా
 మంభ్రామమాయస్యంతౌ తత్రతత్ర నగరగామ
 పల్లీపాపాదగోపుగపాకారప్రతోళీషు మార్గం
 మార్గం ప్రలపంతౌ తేషుతేషు వాపీకూపతటాకస
 రిత్సముద్రోపాం నైషు నీడానిదర్శందర్శం ఉత్కృ
 శంతౌ నిర్నిద్రా నిరాహారౌ నిర్బలౌచభూత్వా క్ర
 మేణ గోదావరీతీరమవాపతుః. తత్ర ద్విజస్యసాని
 కస్యవ సద్దని పంజరయోర్మృదుమధురం భాషమా
 నౌ స్వశాఖకావాలోక్య ప్రమోదార్ణవమభ్యే మ
 మజ్జతుః. తతస్తం విప్రమాసాద్య తౌ స్వామిన్ని
 మా బాలకావాస్తాకౌ. ఆవామనుగృహ్య పుత్ర
 భిక్షాం దేహీత్యయాచేతాం. సవిప్రస్తువృద్ధౌతా
 వాలోక్య దమాయుతస్సవమీపథం శుకం ప్ర

త్యర్థ్య సానికాయ కించిద్ద్రవ్యం చ త్వా తత్రస్థమ
 పి దాపయానూస. నృద్ధౌ తా కీరా పుత్రాభ్యాంస
 హ ప్రమోదెన ప్రస్థాయ స్వనివాసస్థానే సుఖేన
 న్యవసతాం. అథ కించితాకాలే గతే నృద్ధౌ తా
 కాలధర్మమవాపతుః. తతస్తయోరామలత్సణయో
 రేకత్ర స్థాతుమనంఘటితతయా రామశుకస్సమీ
 పపవ కలచిత్తరుమాశ్రిత్య ప్రత్యేకం నివసత్స్తవ
 మస్థితే కదాచితాకాలే యియాసు రెకాబ్రాహ్మణః
 పథి చారంచారమాతపెన సంతప్యమానౌ లత్సణ
 శుకావాసతరోరథస్తాచ్ఛాయాయాముపావిశత్. త
 మాలోక్య లత్సణః పక్షిగుస్సమాహూయ రె రే,
 భిగాస్సమాయాతసమాయాత. అత్ర కొపి మానుజ
 స్తిస్థతి. ఏనంపరివారయత. ఏతన్నేత్ర తారకేతుం
 డైరుత్పాటయత. నఖరేస్తనుం విదారయత. ఆన్త్రా
 ణి సమాకర్షత. శోణితం పిబామ. మాంసాని వి
 దామేత్యుచ్చైరవదత్. తదాకర్ణ్య భీత్యా సవిప్ర
 స్తత్ప్రదేశాద్ధావంధావంరామశుకావాసతరుతలమ
 శిశ్రియత్. సరామస్తం దృష్ట్వా బ్రహ్మన్నేసీ. ఆ
 తపెన కియదాయస్తాసివా నజానె. అత్రోపవిశ.
 ఇదంఫలం భక్షయ. తజ్జలం పిబ. అత్ర వల్లవైస్త
 ల్పం కల్పయామి. తత్ర శేష్స్విత్యాదినా బహు

ధా తమువచనార. తదా నద్విజస్త్రప్రతిభో శు
 క, త్వమేవం మాముపచరసి. తత్త్రైకశ్శుకౌ మా
 హంతుముమ్యక్తోభూత్. కిమిదమాశ్చర్యమితి ప్రప్ర
 శ్చ. సరామస్తు ద్విజవర, శూరియతామవామ
 భావపి భ్రాతరౌ. ససానికగృహే అవర్ధత. అహం
 బ్రాహ్మణగృహే. తస్మాత్తత్త్వభావాపవాపయో
 రాసన్నిత్యకథయత్. సబ్రాహ్మణః యుక్తమేవేశ్య
 క్త్వా న్వకార్యార్థం జగామ. తస్మాజ్జనానాం సత్సం
 గసతి సన్ధుణాపవ జాయంతే. దుస్సంగసతి దుష్టు
 ణాపవ సన్భవంతి. * * * * *

౬౪. రాజ్ఞస్తదా ప్రపండితస్యచకథా.

లొకతంత్రానభిజ్ఞశ్చేద్విద్వానవ్యవకృష్యతే ।

లవణేనవివాభూతంవ్యజ్ఞనంగోమయాయతే॥

చక్రింసెవ్యంనృపశ్చేవ్యోనసెవ్యంకెవలానృపః ।

చక్రిస్యాసేవనాజ్ఞేవబ్రాహ్మణోభూతతాంగతః॥

పురా వీరమహేంద్రానామ కశ్చిన్తహిపతిరవస
 త్. తత్సన్నిధౌ ప్రియదర్శనోనామ మహాన్విద్వాన
 వర్తత. సవిద్వాన్ చతుర్దశకలాకోవిదోపి లౌకికవ్య
 వహారానభిజ్ఞస్సన్నవర్తత. అన్యై కేచిత్పండితా
 స్స్వల్పజ్ఞాఅపి లౌకికవ్యవహారనిపుణతయా స్వయ

మచతుష్టక్తికలాపండితాయంత. రాజాతు స్వయ
 మఖిలవిద్యాప్రవీణతయా తత్తద్యోగ్యతామవధా
 ర్య తదాతదా ప్రియదర్శనమేవ విశేషతస్సమ్మానయ
 న్నాసీత్. తదసహిష్ణవస్తేపండితాః ప్రియదర్శనం
 ద్విషంతస్తస్మై సర్వథాపి ద్రోహమేవ చింతయం
 తశ్చాసక. తే తదాతదా రాజనన్నిధౌ ప్రియ
 దర్శనం వ్యాజైన దూషయంతశ్చాసక. రాజాతు
 స్వయమభిజ్ఞతయా నమహాపండితఇతి దినేదినే ప్రి
 యదర్శనే ప్రితిమేవ వర్ధయతిస్త. ఏవంస్థితేకదాచి
 త్రై సంఘీభూయ సమాల్వ్య ద్వారపాలకాయ
 కించిద్ధనందత్వా అయే, తం ప్రియదర్శనం రాజభ
 వనం మాప్రవేశయ. కేనాప్యుపాయేన పరావర్త
 యేత్యవోచక. సతతైవాంగీకృత్య పాతస్సమాగ
 తం ప్రియదర్శనమాలోక్య విద్వక, హ్యః కేనాపి
 కారణేన రాజా భవతే క్రుద్ధస్సక శ్వోహా పరశ్వో
 హా ససమాగమిష్యతిచేత్తం మద్భవనద్వారమప్ర
 వేశ్యైవ గళహస్తికయా నుదతేత్యస్తానాజ్ఞాపయా
 మాస. తతాకరణంతు నపేవ జానీతే. త్వమేవ జా
 నీషె. తస్మాత్పరావృత్య భవతః పంచవదినపర్యం
 తం గృహీస్థితిరేవ వరమితి ప్రతిభాతి. ఇతఃపరం
 భవానైవ ప్రమాణమిత్యాహస్త. తదాకర్ణ్య సవి

ద్వాకా సత్యమేవేదమితి నిశ్చిత్త్య వ్యథమానస్సస్వగృ
హమేవాగాత్. అథ ద్వి త్ర దినానంతరం రాజా స
ఖ్యాన్వృతి పంచషదినాన్యారభ్య ప్రియదర్శనం వై
వాపశ్యం. క్వగతఇతి ప్రప్రచ్ఛ. తదా తే పండితాః
స్వయముత్థాయ ప్రభో, ప్రియదర్శనః ప్రబలేవ
వ్యాధినాపీడితస్సన్నుత్థాతుమస్యశక్తస్సస్వగృహమే
వాధిశేతఇతి నివేదయంతిస్త. తదాకర్ణ్యరాజా దుః
ఖితస్సస్వభిషజమేకమావహాయ తంచికిత్సితుం హ్రీ
హిణోత్. తే పండితాస్తద్వైద్యాయచ కించిద్ధ
నం దత్వా స్వపక్షగతమేవ చక్రుః. సోఽగదంశా
రః ప్రభుసమీపమాగత్య ప్రభో, బహుధా చికి
త్సామకరవం. రోగస్తు ప్రబలః. దైవయత్నః కథం
వర్తతేవా నజానే. ఇతి మిత్రైవావేదయామాసు.
తదాకర్ణ్య రాజా నితరాం దుఃఖితస్సన్నహమేవాగ
త్య చికిత్సయామీతి తద్గృహం గన్తుముపవక్రమే. తా
వత్తై బుధాస్సర్వరహస్యభేదాత్స్వేషామేవ హానిస్స
మ్భవేదిత్యాలోచ్య కుతశ్చిన్తార్ద్రాద్రాజాభిముఖమా
గత్య దీర్ఘం నిశ్చస్య స్వామిన్సమహాపండితః ప్రియ
దర్శనః స్వర్గస్థాభూదితి నివేదయామాసుః. రాజా,
బహుశశ్శోచిత్వా మృతకలైబరంవా పశ్యేయమితి
ప్రస్థాతుమారభత్. తదా తే రాజానంప్రతిభో

శైలాత్పతి త్వావా జ్వలంతం జ్వలనం ప్రవిశ్యవాస్తా
 కాంస్త్యక్షామీతి నిగత్యాపారే శౌకసాగరే మమ
 జ్జ. తదా మంత్రీ స్వామిన్విపది ధైర్యమితి నీతిమా
 లాచయ. ఏతి జీవంతమానందో నరం వర్షశతాద
 పీతి గాథామనుచింతయ. యద్భావి తద్భవతు. ప్రా
 తాన్నరం మావినాశయ. ఇదంచశృణు. అస్తాకం న
 దుర్జయః యథా రిపుస్తథా తస్యాప్యేకశ్శత్రుగ్ర
 ప్త్యైవ. తముత్థాపయామః. మిత్రసహాయసహ
 తవ క్షీణస్య శశినభవ క్రమేణాభివృద్ధిస్సాన్యదేవ
 త్యాశ్వసయామాస. తతస్సరాజా సోత్సహస్సన్
 మిత్రద్వారా శత్రుం జిత్వా స్వరాజ్యం వం
 పాద్య యథాపురం సుఖేవావర్తిష్ట. తస్మాద్దేవవశా
 త్కష్టే ప్రాప్తేప్యాత్తానం సంరక్ష్య తన్నివారణో
 పాయమేవ చింతయేత్. సదమాత్యాస్స్వామినా
 మేనముపకుర్వంతి. * * * * *

౬౬. హంసబక్యోక్తా.

క్రీమికులచితం లాలాక్షిన్నం విగంధిజుగుప్సితం
 నిరుపమరసప్రీత్యా ఖాదన్తరాస్థి నిరామిషం ।
 సురపతిమపిశ్వాపార్శ్వస్థం విలాక్య నశజ్జతే
 నహిగణయతిక్షుద్రోజనుఃపరిగ్రహఫల్గుతాం॥

కృష్ణానద్యాస్తీరే కొపి శాల్మలీతరురాసీత్. త
 త్రైకొబకశ్చిరాన్నివసతిస్త. సకదాచిష్టాగ్గవశాద్దివి
 సమీపపవ గచ్ఛంతమేకం హంసమాలోక్యైవమాబ
 భాష. సఖ, ఇతటియాహి. సర్వాంగైర్మత్సదృశ
 ప్యాపి తవ చంచుదరణం పరం ప్రవాళాయతే.క
 స్త్వం? కుతస్త్వః? క్వప్రస్థితోసీతి. తద్వచనమాక
 ర్ణ్య సకలహంసస్తంప్రతి భాతశ్శూక్రియతామ
 హం మానససరోవరవాసి. భూలాకే సరితస్సరాం
 సేవ సంద్రష్టుకామస్త్వయమితోముఖమాగతవాని
 త్యవదత్. సుబకస్సఖ, తర్హి మానసంనామ బ్రహ్మ
 నా నిర్మితమతిరమణీయతరమిత్యశ్రావం. విశిష్య
 కథయ. కీదృశం త తామనీయకమితి పునఃపునస్త
 మన్వయం జ్ఞాన సచక్రాంగ స్వహోబక, మానవస
 రో రామణీయకమశేషతో వక్తుమాదిశేషస్యాప్యశ
 క్యమేవ. తథాపి శృణు. కించిత్కథయామి. తత్ర
 త్యాః ప్రదేశాన్నిర్వేపి సువర్ణమయాస్సర్వజేనతా
 విహారానుకూలాని తయూలాని. అభీప్సితార్థదాన
 దత్తాస్తత్తటవృత్తాః. ముహూర్తుహుస్సంప్రప్యమా
 నరాజరాజరమణీజనపదాలక్తకరసపానాని తతోన్మ
 పానాని. నిర్జితామృతపారాణితన్నీరాణి. అహర్ని
 శమాత్మమేత్రీకామనానునరద్దివిచరాస్తజ్జలచరాః.

ప్రతికలమధివిధిగౌరవాత్పరితఃపరిచరత్పరమహంపా
 స్తద్రాజహంసాః. కిమన్యద్వక్తవ్యమిత్యకథయత్. త
 ద్వచనమాకర్ణ్యసంకస్పర్షముపపన్నమేవ. తర్హితత్ర
 మతస్యికుభీరమండూకాదయస్సంతివెతిప్రప్రచ్ఛ. స
 హంసస్తు నతే తత్రలక్ష్యంతఇత్యవాదీత్. తదావ
 బకః హీ హీ, యన్మృదుమధురమాహారవస్తు. తదే
 వ తత్ర నాస్తి. శుష్కైరన్యైః కింఫలమిత్యుచ్చైః
 పరిజహాన. సహంసస్తు. త్వత్స్వభావానురూపం వద
 నీత్యుక్త్వా జగామ. తస్మాదేవమవివేకినస్స్వగ్రా
 హ్యం వస్త్యతి నీచమపి తదేవ బహుకృత్యాన్య
 ద్యోగ్యతమమపి తన్నబహుమానయంత. * *

౬౭. జమ్బుకకుకుటయోగకథా.

దుర్జనఃప్రియవాదీతినైతద్విశ్వాసకారణం ।

మధుతిష్ఠతిజిహ్వగ్రేహృదిహాలాహలంవిషం ।

కస్యాంచిత్పల్ల్యం కశ్చిచ్ఛత్రః శాంశ్చితుగ
 కుటాన్సంపాద్య స్వనిషుకైః ఉన్నతస్థానై నీడా
 ని నిర్తాయ తాన్పావయన్నాసీత్. కస్యాంచిద్రా
 త్రా కశ్చిజ్జమ్బుకస్తన్నిషుకటం ప్రవిశ్య తానా
 లోక్య భక్షయితుమేషీత్. అథ తన్నీడపర్యంత
 ముల్లిఘనసామర్థ్యాభావాదుపాయేన తాకజిఘ్న

యురెవమచాదీత్. అయె కుకుటా, ఇతలయాన,
 లాలయత మద్దవనం. ప్రభాతే మృగపక్షికీటాన
 స్పర్శేపి తిర్యంచ ఏకగ్రీసమ్మిళంతి. తదా సర్వైర
 స్తాభిః పరస్పరజాతివైరాదిమద్గుణాన్విహాయతః ప
 రమన్యోన్యసఖ్యపథాదస్థలిత్వా సుఖేన వర్తితవ్యమి
 తి వ్యవస్థాపయిష్యంతి. ఇవతామిమం వృత్తాంతమా
 జేద్య యుష్మానానయేతి తైః ప్రేషితోహూనాగ
 తోస్తి. ఝడిత్యవతీర్యాగచ్ఛత. తత్ర గచ్ఛామే
 తి తద్వచనమాకర్ణ్య తే తామ్రమాడాః బుద్ధిమ
 త్తయా తద్వంచనాం విజ్ఞాయ తత్రైవస్థిత్యా తమే
 వమవాదిషుః. భద్ర, త్వదుక్తం యుక్తమేన. తర్హి
 తత్రవశ్య. కేచిత్సాలావృకాస్సమాగచ్ఛంతి. త
 ణం తిష్ఠ. తేభ్యోప్యేతద్వృత్తం కథయ. తానపి స
 హాదాయైవ గచ్ఛామేతి. తచ్చుగ్రీత్వా తుణమాత్రా
 జేవ సజమ్బుకోభీతః ప్రాకమ్పత. తదా లెకాఃజ్ఞా
 సాస్సాహ, అస్తాకమెవంబోధక స్త్వం సాలావృకేభ్యః
 కుతో విభేషీతి ప ప్రచ్ఛుః. సజమ్బుకస్తు సేయం
 వార్తాశ్వభిశ్శృగితావానవా నజానె. తస్మాద్భిభేమి.
 శునామాహ్వోనమస్త త్సామాజికానామిష్టంవా న
 వా జ్ఞాత్వా పునరాగమిష్యామీతినిగద్య తద్భియా
 పరావృత్య పరావృత్య పశ్యన్ప్రతపదం జగామ. త

స్తాన్వందగానాం భేదోపాయాన్నిదిత్వా పూర్వ
మైవైవం తాగరిచారస్సుఖ్యంతి. * * *

౬౮. తెన్నాలరామకృష్ణస్యబ్రాహ్మణానాంచకథా
చమతాగరపతాంపుంపాం నాపాద్మీకపీడ్యతేమ.
నః|౧౧నెదరతాంపాదకపంకలగ్నకథంభపేత్ ||

శేషాచేరుపత్యకాయాం చంద్రగిరినామకం న
గరమస్తిలి. తత్ర కృష్ణరాజోనామశ్రీమానపర్వ
త. తన్మాతామరణకాలే రపాలసలమపేద్యతదా
నయనసమకాలమేవామ్రీయత. న కృష్ణరాజస్వ
మాతుస్సర్వాశ్చోత్తరక్రియాః క్రమేణ నిర్వర్త్య
బ్రాహ్మణానాహూయ స్వామినః మజ్జనన్యాగపాల
ఫలే ఇచ్ఛా తివర్తిష్ట. సా వాంఛా నసమ్పూరితా.
తదర్థం కింకర్తవ్యమిత్యపృచ్ఛత్. విప్రాస్త్రస్వయమే
వ ద్రవ్యపంపాదనసమయి ఇత్యాహుచ్య శ్రీమణ, మృ
తానాం యద్యదభీషితం బ్రాహ్మణముఖే తత్తద్దాత
వ్యం. సువర్ణైరామృతఫలాని కారయిత్వా బ్రాహ్మణే
భ్యో దేహి. తవ మాతుస్తృప్తిస్సాస్యదితిబాధయా
మానుః. నత్తైవ కారయామాస. తే బ్రాహ్మణాస్సు
పర్ణఫలాన్యాగాయ స్వప్స్వగృహాణ జగమిషవః ప్ర
మోదేన వీధ్యాం ప్రసక్తైః. తావత్తెన్నాలరామ

కృష్ణస్తద్వజ్రే కృష్ణరాజనమీపాత్ క్షిప్రమాగళ్య
 నృగృహద్వారే ఫిత్వా వీధ్యామాగచ్ఛతో బ్రాహ్మ
 ణాన్తుహుర్దుహుః ప్రణిపత్యస్వామినః మన్తాతుః శ్రా
 ధ్ధదినమిదమస్మిన్వినే మద్గృహమపి యుష్మత్పాదపాం
 సుభిః పవిత్రీకురుతేతి నవినయం ప్రార్థయా మౌ న
 తదా తేద్విజాస్తద్గృహేపి కిమపిలభ్యతే త్యాశయా
 తన్నందిరాభ్యంతరమవిశత్. తతస్సకవాటం పిథా
 యార్గళాభ్యాం దృఢీకృత్య తాన్పక్షిశఉపవేశయా
 మాప. అథాస్యస్మిన్ద్వారే కాంశ్చిద్దర్శికాండాన
 గ్నా సమ్యక్ప్రతాప్య దక్షిణాం దదామ్యాయా తేతి
 తా నైకైకమేవాహూయ తప్తేన తేనైకైకేనదాహం
 దాహం విససర్జ. తేన ర్వేషిప్రలపంతో రాజ్ఞే వ్యజి
 జ్ఞపత్. సకృష్ణరాజస్తమాకార్య రే, కిమేనమకరో
 రిత పప్రచ్ఛ. రామకృష్ణః ప్రణిపత్య ప్రభో, కే
 నాపి వ్యాధినా పీడితా మన్తాతా మరణకాలేతప్తా
 యసాదాహమపెక్ష్య అయస్తాపనసమకాలమేవ మ
 మార. తస్మాద్బ్రాహ్మణవచనానుపారేణ భవన్తాత్మ
 ప్రీత్యర్థం భవంతః యథా ఆకుర్వత్. మన్తాత్మప్రీ
 త్యర్థమహమపి తతైవాకరపమిత్యవాదీత్. రాజా త
 ద్వచనాద్విప్రీత్య తాన్సమాధాయ ప్రేషయామా
 స. ఏవం యుక్తిశాలినౌఽచుదితకార్యం కృత్వావ్య

శుభాలన్యాయంపరికల్ప్య స్వాత్మానం మోదయన్తి

౬౯. తేన్నాలరామకృష్ణస్య రాజ

దౌవారికాణాంచకథా.

ప్రగల్భః పురుషోఽకవశిత్రాభాజనంభవేత్ ।

వ్రీహర్తుంపారదశ్శక్యోనదంజైర్నచముష్టిభిః ॥

కదాచిత్రకృష్ణరాజపౌష్ఠానంప్రతి ఆన్ధ్రదేశా
తేచిన్నటాస్సమాజస్త్వః. తే తత్ర నాట్యశాలాం
నిర్తాయ కృష్ణలీలామధికృత్య కించిన్నాటకమభిన
యంతఅసన్. రాజాత్వతిమతూహలతయా స్వబంధు
భిస్సౌకం తద్దిదృక్షురభూత్. తదా సతేన్నాలరా
మకృష్ణం దుశ్చేష్టాపరమాలోద్యద్వారపాలకాన్ప్ర
తి ఆనాటకసమాప్తైః తమేతన్నాట్యశాలం మా
ప్రవేశయతేత్వాజ్ఞాపయత్. ఏతద్విజ్ఞాయ రామ
కృష్ణస్సమాగత్య దౌవారికాన్ప్రతి అయే, మాం రా
జద్వారం ప్రవేశయత. రాజసన్నిధౌ మమ య
త్పరితొషికం దీయతేతదర్థం యుష్మభ్యంగాస్యే.
ఇత్యుక్త్వా కథంచిత్రా సమాధాయాభ్యంతరమ
విషత్. తత్ర కృష్ణభూమికాధరమాలోక్య స్వ
యమతూష్ణికతయా యూష్టా తమతాడయత్. స
నటస్తస్వహాహ కొపి మాం తాడయతీత్యుచ్చైశ్చ

కౌశ. రామకృష్ణస్తంప్రతి అయే, పురా కృష్ణః
 కతిభిర్గోపీభిః మన్థానేన కతివారం నాతాడ్యత. ఏ
 వమేవారోదీద్వా కుతారోదిషి? మారోదీః. తత్సన్
 భావాభినయోలుప్యేత. ఇత్యకథయత్. తావద్రా
 జా రామకృష్ణమాలాక్య తస్మై కుగ్రధస్సన్నేనం బ
 హీర్నీత్వా చతుర్విశతికృత్వః కశయా తాడయతే
 తి స్వసేవకానాదిక్షత్. తేతమాదాయ జన్తుః. తా
 వత్ప్రతీహారమార్గై సతాన్పాతిహారికానాలాక్య
 భవద్భిరంతఃప్రవేశ్యమానోహంకిం దద్యామిత్యన
 దమిత్వకథయత్. తదాకర్ణ్య తే ధనాగమాశాపర
 వశాస్సంతః రాజసన్నిధౌ మమ యత్పారితోషికం
 దీయతే తదర్థం యుక్తభ్యుదాస్యే-అఇత్యవదఃకిల.
 ఇత్యవోచన్ తదాసరామకృష్ణస్తస్మిమయా సంపాది
 తేషు ప్రహరేషు ఏకమర్థమేకస్యాన్యదర్థమన్యస్యచ
 దీయతామితి రాజసేవకాననుమాన్యస్వయంతటస్థా
 భూత్. ఉపాయశాలినః అపరాధ్యాప్యేవమాత్మా
 నం మోచయంతి. * * * * *

౭౦. రజకీగాయకయోగకథా.

యన్స్వదోషమవిజ్ఞాయలాభాత్కార్యప్రవర్త
 తే । సాపమానంభజేగ్ధాయకారజకీవచనాదివ ॥

పురా కశ్చిద్దాయకః రాజసన్తానాపెక్షీనకాదే
 శాంతరం గత్వా కస్యచిద్రాజ్ఞఃపురే కించిద్గృహస్థ
 గృహమధివసతిష్ఠ. తత్ర ప్రతిదినముషసి గాయ
 న్నాసీత్. ఏవంస్థితే తత్ప్రాతివేళికీ కాచిద్రజకీ త
 ద్దానమాకర్ణ్య తత్సమకాలమేవ ప్రతిదినం రుదం
 త్యాసీత్. పంచషదినానంతరం సతామాహూయ
 కుతో మద్దానసమకాలమేవ ప్రతిచినేపి రోదిషీతి
 పత్రచ్చ. సాతు దీర్ఘం నిశ్వస్య సాప్సమిన్కంబ్రీపీ
 మి? నిర్భాగ్యాహం కతిపయమాసాదర్వాక్ రూప్య
 పంచకం దత్వాకంచిత్థరమక్రైవం. సతావదేకమా
 సాత్పూర్వమమృత. తదారభ్య తద్వ్యసనాకులాహ
 మస్తి. శ్రీమతాం కలమధురకంతస్వరే శూరియమా
 ణే ప్రతిదినమపి మమ తద్రాసభస్వరః స్మృతిపథ
 మారోహతి. తన్మూలమేవేదం రోదనమిత్యవాదీ
 త్.తచ్చృత్యా సగాయకః లజ్జితః ప్రభుమద్భ
 ష్టేవ యథాగతం జగామ. ఏవం స్వదోషమవి
 జ్ఞాయ ప్రవృత్తాస్స్వయమేవాపమానితాభవతి.

సంస్కృతకథాసప్తతిః

సమాప్తిమగమత్.

